

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΤΡΙΤΟΝ ΕΤΟΣ ΣΤ.
ΑΡΙΘ. 66

Ἐν Πειραιεὶ Ἰούλιος
1890

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΓΥΝΗ ΕΝ Τῷ ΣΑΙΞΠΗΡΕΙῳ ΔΡΑΜΑΤΙ

Καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ φιλολογικὸς τῆς Ἑσπερίας κόσμος, ἰδίως οἱ βαθεῖς τεύτονες αἰσθητικοί, διατρίβουσι τοσοῦτον περὶ τὴν μελέτην τῶν σαιξπηρείων δραμάτων καὶ τὴν ψυχολογικὴν ἔρευναν καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν τριταγωνιστούντων προσώπων τοῦ πανδαμονίου τούτου, ὅπερ καλεῖται σαιξπήρειος κόσμος, ὥστε τόμοι ὀλόκληροι ἀφιερῶνται εἰς τὴν μελέτην τῶν παραφρόνων καὶ τῶν γελωτοποιῶν αὐτοῦ, δὲν θέλει βεβαίως κρίνει ἀσκόπους καὶ ματαιὰς ὁ Ἕλλην ἀναγνώστης τὰς σελίδας ταύτας, τὰς ἀφιερουμένας εἰς τὸ ὠραῖον ἥμισυ τῆς ἀνθρωπότητος, ὅπερ τοσοῦτον βαθῆος ἐψυχολόγησε καὶ ἀνέταμε ὁ μέγας τῆς γυναικείας καρδίας ἀνατόμος, ὁ Σαιξπήρος.

Ἡ γυνὴ ὡς ποιητικὸν ἄτομον, ὡς ἀναγκασία, καὶ ἐγγενῆς τῆς ποιήσεως μορφή, τελειοποιεῖται τὸ πρῶτον ἐν τῇ χριστιανικῇ ποιήσει. Ἐντεῦθεν μετὰ λόγου δύναται τις νὰ ἰσχυρισθῆ, ὅτι ἐκ τῆς γυναικὸς ἐκείνης, ἣν ὁ θεὸς ἐξελέξατο ὅπως φέρῃ τὴν σωτηρίαν τῷ κόσμῳ, ἐκ τῆς Θεοτόκου, ἀπέρρευσε ἡ ἄπειρος σημασία ὀλοκλήρου τοῦ φύλου. Ἡ βαθεῖα αὕτη καὶ ἔξοχος σημασία, ἐλλείπει ἐκ τῆς γυναικὸς τοῦ ἀρχαίου κόσμου, διὰ τοῦτο καὶ αὕτη ἡ φωτεινότερα γυναικεῖα μορφή, ἣν ἐδημιούργησε ἡ ἀρχαία ποίησις, ἡ Ἀντιγόνη, οὐδὲν πλειότερόν ἐστι ἢ ἡ πλαστικῶς ἐκπεφρασμένη ἰδέα τοῦ γένους.

Ἄλλ' ἐὰν ἐν τῷ δράματι, τὸ πνεῦμα τῆς ποιήσεως ἐξεδηλώθη ἐν τῇ ἀληθείᾳ αὐτοῦ δημιουργικῇ ἀπειρίᾳ, τότε

οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι εὐκολώτερον κατορθοῖ τις νὰ συλλάβῃ τὴν ἰδέαν τοῦ χριστιανικοῦ δράματος ἐν τῇ καθαρῳτάτῃ αὐτῆς μεταμορφώσει παρὰ τῷ μεγίστῳ ποιητῇ ὅλων τῶν αἰώνων, τῷ Σαικσπήρῳ. Τὸ σαικσπήρειον δράμα εἶναι ἡ κυρία ἀντίθεσις τοῦ ἀρχαίου, ἡ ἀντίθεσις ἐνταυτῷ καὶ καὶ ἡ τελειοποίησις. Ἐν τῷ νέῳ τούτῳ δεσμῷ, ὃν ἐδημιούργησε τὸ πνεῦμα τῆς ποιήσεως μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος, συνεπληρώθη ὅ,τι κατὰ τὴν πῶσιν τοῦ προχριστιανικοῦ κόσμου ἔμεινε ὡς ἀπλή ἐπαγγελία.

Στενὸς καὶ μονομερῆς εἶναι ὁ κύκλος καὶ ἡ κίνησις τοῦ ἀρχαίου δράματος. Καιρικὰ ἤθη, καὶ πολιτειακὸς βίος, εἶναι αἱ φάσεις ἐξ ὧν ἀπορρέει. Μακρὰν ὅμως ὑπὲρ τὰς φάσεις ταύτας ὑψοῦται τὸ σαικσπήρειον δράμα, διότι ἐκεῖνο ὅπερ ἐν αὐτῷ ἐναργῶς ἀποκαλύπτεται, εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ κόσμου, καὶ ἐν αὐτῇ ἡ παγκόσμιος ἱστορία τοῦ ἀτόμου. Δοκιμάσωμεν νὰ ἐκφράσωμεν τὴν σκέψιν ταύτην κατὰ τινα ἄγγλον αἰσθητικόν: «Ἐπειδὴ ἐν τῷ σαικσπηρείῳ δράματι ἐν τῷ μικρόκοσμῳ τοῦ Κόσμου ἀντανακλάται ὁ μικρόκοσμος τοῦ ἀτόμου, ἐνεκεν τούτου διὰ τοῦ αἰωνίως ἀκηράτου Κύκλου τῶν ποιήσεων τούτων (τῶν σαικσπηρείων), ἡ ἀνθρωπίνη καρδιά ἢ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ, ἐν ταῖς μεταπτώσεσιν αὐτῆς ἀπὸ τῶν αἰωνίων χαρῶν εἰς τὰς ἀτελευτήτους θλίψεις, ἀπὸ τῶν πτερυγισμῶν αὐτῆς ἐκ τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ εἰς τοὺς ζόφους τῆς Κολάσεως, ἐν σιγῇ πόνθου καὶ ζωῆς δράσει, ἡ ἀνθρωπίνη, λέγω, ψυχὴ ἐγένετο ἀπειρος κόσμος. Ναι, ἡ καρδιά αὕτη τοῦ ἀνθρώπου ἢ τὸσον μικρὰ καθ' ἑαυτήν, ἢ τὸσον ἀοράτως κεκρυμμένη καὶ παρεγνωρισμένη, ἥδη ἐγένετο μεγαλητέρα τοῦ Κόσμου, διότι ἐν τῷ ἄγωνι, τῇ δράσει καὶ τῇ παθῆσει τῆς καρδίας ταύτης, ἔλαβεν τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἡ Παγκόσμιος ἱστορία.

Ἐκ τῶν δύο φύλων, τῶν ἀποτελούντων τὴν ἀνθρωπότητα, ἡ γυνὴ εἶναι ἀναντιρρήτως τὸ εὐγενέστερον, τὸ ὀραϊότερον ἡμῶν τῆς αἰωνίας ταύτης Ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητας, ἣτις ἀνεπίστανται ἐν τῷ δράματι. Ἐν τῷ ἀπλήρῳ τούτῳ σελαγισμῷ ἡμῶν κόσμου πόσον μεγάλη, πόσον ἀριπρεπής, πόσον εὐγενής ἐμφαίνεται ἡ Γυνή!

Στραφόμεν ἤδη μεθ' ὅλης τῆς ψυχῆς ἡμῶν πρὸς τὸ ἡγεμονικὸν τοῦτο γένος τοῦ σαϊκιστηρίου δραματικοῦ κόσμου. Ἀναπαρστήσωμεν τὸν κόσμον τοῦτον ὡς ἐν φωτοβόλον μεγαλοπρεπῆς θεάτρον. Ἀκόμη ἀντηχεῖ καταπετασθεῖσα ἡ αὐλαία, ἐγείρουσα ἐναγωνίους προσδοκίας καὶ προαισθήματα. Θὰ ἀναπετάσωμεν αὐτήν. Ἡ ἀνώψους αὐτῆς τῆς αὐλαίας εἶνε πλήρης σημασίας. Ὑψοῦται εἴτα καὶ ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ἐγείρει τὰς πτερυγὰς τῆς, καὶ ἀναβαίνει ἐν τῷ πλοσίῳ κόσμῳ τῆς ποιήσεως, ὅτε ἡ παράστασις ἀρχεται. Ἐν τῷ ἀρχαίῳ δράματι ἔπλεον ἡ αὐλαία, διότι ἐδῶ ὁ οὐρανὸς δὲν εἶχεν εἰσέτι καταβῆ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἡ καρδιά τῆς γυναικὸς εἶναι ἀτελεύτητος κόσμος, ὁ δὲ Σαϊκιστὴρ ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἀνεκάλυψε τὸν πλοῦτον τῆς ἀπειρίας ταύτης. Ἡ ψυχὴ τῆς γυναικὸς ὑπῆρξε ἡ μεγάλη αὐτοῦ μελέτη, καὶ ὅπως ἐξερεύνησεν αὐτὴν ἐν ταῖς μυχιασταῖς αὐτοῖς βάσειν, οὕτως ἐπίσης ἀνεκάλυψεν αὐτὴν ἐν ταῖς ποικιλωτάταις αὐτῆς παραστάσειν. Ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ Κύκλου τῶν γυναικείων χαρακτήρων τοῦ Σαϊκιστῆρος ἐγένοντο ἰσως πολλὰ παραλληλίσαι καὶ συμπλέγματα. Αἱ μεθ' ὑπερβάλλοντος ὁμοιωμοῦ ζήλου γενόμεναι παραλληλίσαι αὗται, ὅσον καὶ ἂν ἐγένοντο εὐφυῶς, συχνότατα οὐχ ἤττον θολοῦσι τὴν καθαρὰν εἰκόνα τῆς ἐνίκιας μορφῆς, ὅπως ἐν φωτεινῇ ἀνεξαρτήτῳ ἀπομονώσει θέλει ἀποτυπωθῆ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ μελέτῃ. Καὶ δὲν δύναται τις μὲν νὰ παρίδῃ, ὅτι μεγάλη ἔστι ἐσωτερικῆς συγγενείας ἐπικρατεῖ καὶ δεσπόζει μετὰ τῶν ποιητικῶν τούτων ὄντων, καὶ ὅτι ἡ κοινότης τῶν φύσεων ἀφ' ἑαυτῆς μορφῶν συμπλέγματα. Πῶς ἤθελεν εἶναι δυνατὸν νὰ παρίδῃ τις τὴν ἐσωτερικὴν συγγένειαν τῶν ψυχῶν τῆς Βιόλας καὶ τῆς Ἰουλίνας, τῆς Βεατρίκης καὶ τῆς Ροζαλίνδας, τῆς Μιράνδας καὶ τῆς Πέρδικας, τῆς Ἰμογῆνης καὶ τῆς Δεσδεμόνας; Πόσον φρικτῶς παρίσταται ἐνώπιον ἡμῶν ἡ ὁμοιότης τῶν δύο τούτων τρομερῶν χαρακτήρων, τῆς βασιλίσσης Μαργαρίτας καὶ τῆς λαίδης Μάκβεθ! Πλὴν ἀφ' ἑτέρου ἐν τῷ σαϊκιστηρίῳ δράματι συναντῶμεν χαρακτήρας, οἵτινες ἰστανταὶ κεχωρισμένοι τῶν λοιπῶν ἐν ἀρχετύπῳ ἀνεξαρτήτως, ὡς π. χ. ἡ Πορκία, ἡ πλουσία κληρονόμος μιᾶς μεγαλοπρεποῦς ἀναγενήσεως, ἡ Ἰσαβέλλα, μετὰ τῆς ὑπερηφάνου σχεδὸν ἀγρίας ἀρετῆς αὐτῆς. Πόσον ἀπλοῦς ἐν τῷ ἐξόχῳ ψυχρῷ κόσμῳ αὐτῆς ἰστανταὶ ἡ Αἰκατερίνη ἡ ἐξ Ἀραγωνίας, χαρακτήρ, ὅστις ἐκπνέει ἐξ ὀλοκλήρου ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ ὁρμῇ ὑπερηφάνου θλίψεως.

Στραφόμεν ἤδη ἐπὶ τινὰ στιγμήν πρὸς τοὺς γυναικείους

ἐκείνους χαρακτήρας τοῦ Σαϊκιστῆρος, οὓς θέλομεν ὑποδείξει ὡς τοὺς ἐλαφροτέρους, τὰ πνευματώδη ἐκεῖνα καὶ εὐτραπέλα ὄντα, ἅτινα οὐχ ἤττον κέκτηνται πολὺ βαθυτέραν σημασίαν, ἢ νὰ ἐπιδειξώσι μόνον τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἐν τετορνευμένη φράσει. Πόσον ἰσχυρὰ καὶ ἐκφραστικῆ εἶναι ἡ ὁμοιότης μετὰ τὴν Μαρίας καὶ Βεατρίκης, πλὴν ἀφ' ἑτέρου πόσον ἐντονὸς καὶ φωτεινῇ ἡ διαφορὰ μετὰ τῆς ἀριστοκρατικῆς θυμηδίας τῆς Βεατρίκης καὶ τοῦ πνεύματος τῆς ἐλαφρῆς αὐτῆς θεραπεινίδος, ἣτις ἐν τῇ αὐτῇ σφαίρᾳ ὀφείλει νὰ κινήται μετὰ τοῦ θεοῦ Τωβίου καὶ τοῦ νέου Βλέιχενδραγγ! Ἡ Κυρία Πάττ, ἡ Κυρία Φλουτ καὶ αὐτὴ ἡ Κυρία Χούρτιχ μετέχουσι τῆς αὐτῆς εὐτραπέλειας, τοῦ αὐτοῦ μέθους, ἀλλ' οὐδαμῶς μετέχουσι τοῦ εὐγενοῦς ρωμαντισμοῦ, τοῦ λεπτοῦ πνεύματος, τῆς ἐλευθερίας ἠθικότητος τῆς Βεατρίκης, ἣτις ἐν ταῖς γραμμαῖς ταύταις εἶναι ἡ μόνη.

Ποῖα ὁμοιωμοῦ ἡδύνατο νὰ ἦναι ἡ ἰσχυροτάτη ἔστις ἐν τῇ ψυχῇ τῆς γυναικὸς, εἴμῃ ὁ Ἔρωσ; Ὅταν ὁ Σαϊκιστὴρ ἀπεικονίζει τὴν ἰσχυρὰν ἐν τῷ ἔρωτι γυναῖκα, ἡ μεγαλοφυΐα αὐτοῦ καταγεί τοὺς ὑψίστους καὶ ἐκπρεπεστάτους θριάμβους. Ἐνταῦθα ἐκδηλοῦται τὸ ἀληθὲς καὶ ἀνεξάντλητον αὐτοῦ πνεῦμα.

Τρεῖς ἐξόχους τύπους ἀπαντῶμεν τὸ πρῶτον ἐν τῇ σφαίρᾳ ταύτῃ. Τὸν *ιδιῶδη ἔρωτα*: ἐν τῇ Μιράνδᾳ τὸν *φιλιθόρον πάθος*, ἐν τῇ Κλεοπάτρᾳ τὸν *ρωμαντικὸν ἔρωτα*, ἐν τῇ Ἰουλίᾳ. Μετὰ τῶν τριῶν τούτων κυρίων φάσεων διαγράφεται ἡ μοιραία τύχη τῶν ἡρώδων, αἵτινες ἐκπροσωποῦσι ταύτας. Ὁ ἀγνός, αὐτόματος ἔρωσ τῆς Μιράνδας ἐγείρει μόνον ἀλγεινὰς δοκιμασίας. Αὐτὴ ἡ πρὸς τὸν πατέρα στοργὴ ἐπικλῶθει τὰς δοκιμασίας ταύτας, μεθ' ἧς ἐπακολουθεῖ ἡ μακαρία εὐδαιμονία τῆς ἐνώσεως τῶν ἔρωτων τούτων ψυχῶν. Ἡ φλογερὰ τῆς Κλεοπάτρας φιληδονία, ποῖαν ἄλλην διέξοδον ἡδύνατο νὰ εὑρῇ, ἢ τὴν καταφλέξασαν ἑαυτὴν παραφροσύνην; Ἄλλ' ἡ Ἰουλία! ὁ ἔρωσ οὗτος εἶναι ἡ συνειδήσις σύμπαντος τοῦ ρωμαντικοῦ κόσμου: οὗτος οὐδὲν ἕτερον ποθεῖ ἢ ἑαυτὸν, δι' αὐτὸν οὐδὲν πεπωμένον ὑπάρχει, διότι αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἰσχυρὸς καὶ ἀπειρος, προκαλεῖ τὸ πᾶν, καὶ αὐτὸν ἔτι τὸν θάνατον. Οὕτως ἡ νεκρικὴ αὐτοῦ σφοδρὰ γίνεται ἡ νυμφικὴ αὐτοῦ παστάς, καὶ ὑπὸ τὴν φρίκην τοῦ κοιμητηρίου πανηγυρίζει, θνήσκων καὶ συγχρόνως ἀνιστάμενος, ὀλοκλήρον τὴν ἀθανασίαν του.

Ἐκ τῶν τριῶν τούτων ἀρχικῶν τύπων τοῦ γυναικείου ἔρωτος πηγάζει κατὰ φύσιν ἢ μᾶλλον κατὰ πνεῦμα ἡ βαθεὶα καὶ ἀνεξάντλητος αὐτοῦ φύσις, μεθ' ἧς ἡ συνειδήσις τοῦ ἔρωτος, τοῦ πρωτίστου ὄλων τῶν γυναικείων αἰσθημάτων, φανεροῦται καὶ παρ' ἄλλοις ἔτι γυναικείοις χαρακτήρσι τοῦ Σαϊκιστῆρος. Πόσον διαφέρει ὁ ἔρωσ τῆς Ἐλένης τοῦ τῆς Ἰουλίνας, καὶ ὁμοίως καὶ ἐδῶ ἔτι εἶναι τὸ πνεῦμα τοῦ ρωμαντισμοῦ, ὅπερ ἐμπνέει τὸ ἀναπόφευκτον

αἰσθημα. Ἄλλ' ἡ λύσις εἶναι ἄλλη, διότι ὁ ἔρωσ εἶναι κοσμικώτερος καὶ μᾶλλον πεπερασμένος. Μόνον τὸ Ὑψηλὸν εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ τελευτᾷ τραγικῶς.

Οἱ αἰσθηματικώτεροι τῶν ἐκδοτῶν τοῦ Σαϊκιστῆρος προὔτιμησαν δικαίως τὰς ὀραϊκὰς εἰκόνας τῆς *γυναικείας φιλίας* καὶ τῆς εὐγενοῦς κλίσεως τῶν σαϊκιστηρίων γυναικῶν πρὸς ἀλλήλας, ἕτεροι δραματικοὶ ποιηταὶ εὗρον ποικίλην ὕλην διὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν σατυρικὴν ἀπεικόνισιν ἐν τῇ ἀμοιβαίᾳ ζηλοτυπῇ καὶ τῇ δυσφημίσει τῶν γυναικῶν καὶ ἐν τῷ μικρολόγῳ μίσει καὶ ἀμίλλη πρὸς ἀλλήλας. Ὁ Σαϊκιστὴρ ἐν τῷ ὑπερηφάνῳ αὐτοῦ μεγαλείῳ, ἐν τῇ πεποιθῆσει πρὸς τὴν δύναμιν αὐτοῦ κατεφρόνει τόσον ταπεινὰ ἐλατήρια καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ κωμωδίᾳ. Ἐξετάζει τὰς γυναῖκας ἐν πνεύματι καθαρῷ ἀνθρωπισμοῦ, καὶ ἐν τηλικαύτῃ ἀγνῇ καὶ βαθεῖᾳ κλίσει, ὅστε ἡδύνατό τις ν' ἀποκαλέσῃ ταύτας ἁγίας. Ἐνσταλάζει τὰ εὐγενέστερα αἰσθηματὰ εἰς τὰς γυναικὰς αὐτοῦ, καὶ βλέπομεν λαμβανούσας αἶμα καὶ σάρκα τὰ τρυφερὰ ἐκεῖνα καὶ μεγαλόφυχα ὄντα, ἅτινα θαυμάζομεν ἐν τῇ φιλίᾳ τῆς Βεατρίκης καὶ τῆς Ἡροῦς, τῆς Κελίας καὶ τῆς Ροζαλίνδας. Ἐξετάσωμεν τὸ εὐγενὲς αἰσθημα τῆς Βιόλας πρὸς τὴν ἀντίζηλον αὐτῆς Ὀλιβιαν, τῆς Ἰουλίνας πρὸς τὴν ἀντερραστριαν αὐτῆς Σουλδιαν, τῆς Ἐλένης πρὸς τὴν Ἀρτεμίν, τῆς Κομήσης Ρουσιλιῶν πρὸς τὴν Ἐλένην καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν παραδόξον συμπάθειαν τῆς κακῆς βασιλίσσης ἐν τῷ «Ἀμλέτῳ» πρὸς τὴν δυστυχῆ Ὀφηλιαν. ἀποδεικνύουσιν πόσον ὕψηλην, πόσον *μεγάλην ἰδέαν* εἶχε περὶ τῶν γυναικῶν, ὁ θεὸς Σαϊκιστῆρ!

Ἀξιοθαύμαστον βαθύτητα ποιητικῶν παραστάσεων ἀναπτύσσει ὁ Σαϊκιστὴρ εἰς τοὺς *ιστορικοὺς γυναικείους χαρακτήρας*. Ἀπαραγκλίτως πιστὸς εἰς τὴν ἱστορίαν, μετὰ τσακύτης ἀπαραμύλλου ποιητικῆς ἀληθείας ἀπεικόνισε αὐτάς, ὅστε τὸ δραματικὸν σύνολον τῶν χαρακτήρων τούτων παριστᾷ ἰσως τὸ τελειότατον τῶν ὅσων δύναται νὰ δημιουργήσῃ ὁ δραματικὸς ποιητὴς. Ἡ βασίλισσα Μαργαρίτα, ποῖα μορφή! Ἐπλασέ ποτε ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ τελειότερου εἰκόνα χαρακτήρων; Καὶ ἡ Αἰκατερίνη τῆς Ἀραγωνίας, ἡ τρυφερὰ καὶ πάσχουσα ἀντίθεσις τῆς μαινώδος ἐκείνης! Σπανίως δραματικὸς ποιητὴς ἔμεινε τόσον πιστὸς εἰς τὴν ἱστορίαν, καὶ εἰς τὰς ἐλαχίστας αὐτῆς περιστάσεις τῆς ἱστορίας, ὅσον ὁ Σαϊκιστὴρ ἐν τῇ Αἰκατερίνῃ ταύτῃ. Ἡ κριτικὴ πολὺ ὀλίγον ἐξῆρε τὸ μέρος τοῦτο τῆς σαϊκιστηρίου τέχνης, καὶ διὰ τοῦτο ἤθελεν εἶναι ἐνδιαφέρον καὶ ἐν ταυτῷ ἐπωφελεὲς νὰ ἐξαντλήσῃ τις μονογραφικῶς καὶ αὐτὸ ἔτι τὸ θέμα.

Ὅπως κατανοήσωμεν τὸ βάθος τῆς μεγαλοφυΐας, μεθ' ἧς ὁ Σαϊκιστὴρ ἀπεικόνισε τὴν γυναῖκα, ἄς *διεικρίνωμεν*, ἀντὶ νὰ παραλληλίσωμεν καὶ συσπερέσωμεν. Λάβωμεν τὴν μεγάλην ἐκείνην τετραδα τῶν γυναικείων χαρακτήρων: τὴν Κορδηλιαν, τὴν Λαίδην Μάκβεθ, τὴν Πορκίαν, τὴν Δεσδεμόναν! Κτελλόμεν μετ' ἀκραίφους λατρίας εἰς

τὸ ἀποκεχωρισμένον, τὸ ἀνεξάντλητος ποικίλον βάθος τῶν χαρακτήρων τούτων. Ποῖα τεραστία διαφορὰ τοῦ ἐνὸς ἀπὸ τοῦ ἑτέρου! Ναι, ἐὰν τοὺς χαρακτήρας τούτους μελετήσωμεν μετὰ προσοχῆς ἐν τῇ μεγάλῃ αὐτῶν διαφορᾷ πόσον φωτοβόλος παρίσταται ἐνώπιον ἡμῶν ἡ καθαρὰ, ἡ ἀγαθὴ *ἰδέα τῆς Γυναικός*, ἐξ ἧς ἀπορρέουσι, πάντοτε αὐτοτελῆ καὶ εὐσυνειδητὰ πάντα τὰ ἔργα τοῦ Σαϊκιστῆρος. Ἡ Κορδηλία, ἡ Λαίδη Μάκβεθ, ἡ Δεσδεμόνα εἰσὶν αἱ ἡρώδεις τριῶν τραγωδιῶν, ὁμοίας τῶν ὁποίων οὐδεμία πρὸς καὶ μετ' αὐτὸν ἐδημιούργησε μεγαλοφυΐα. Ἡ Κορδηλία φέρουσα ἀκάνθινον στέφανον ἀθωοτάτης θλίψεως, δύναται δικαίως νὰ ὀνομασθῇ: *Ἰδε γυνή!* Ἡ Κορδηλία εἶναι ἀγία, διὰ τοῦτο ἀποθνήσκει μαρτυρικὸν θάνατον. Οὐδὲν γνωρίζει ἡ ἀγία αὐτὴ ἐκ τοῦ ἐπιγείου ἔρωτος. Ἀποθνήσκει ἀγνή ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας, ἀσπίλος ἀπὸ παντὸς τραγικοῦ πάθους. Τὸ πάθος αὐτῆς δὲν εἶναι ἴδιον ἑαυτῆς, ἀλλὰ ξένη εἰμαρμένη, ἣτις συμπαρᾶσθαι αὐτὴν εἰς τὸν θάνατον. Ὅποια ἀρχέτυπος ἀγία μεγαλειότης! Καὶ ὁμοίως ὅποια φοβερά, ἀπότομος πρὸς αὐτὴν ἀντίθεσις, μετέχουσα τοῦ Ἄδου ὅπως ἐκείνη τοῦ Οὐρανοῦ, ἡ Λαίδη Μάκβεθ! Διατί ὁμοίως ἡ θηριώδης αὐτῆς γυνὴ ἐπιτάσσει σεβασμόν; Διότι ὁ Σαϊκιστὴρ ἔγνω ἵνα ἐκφράσῃ μετὰ βαθεῖως ἀπαραμύλλου τέχνης τὸ ἀρνητικὸν τοῦ ἀνοσιουργήματος αὐτῆς ἐν αὐτῷ τῷ χαρακτήρῃ, ὅτι δὲ ἐπιθυμεῖ τις ν' ἀνεύρῃ ἐν τῷ χαρακτήρῃ τούτῳ τὸ Γυναικεῖον ἀπὸ σκηνῆς εἰς σκηνὴν, ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν, τοῦτο εἶναι ὁ θρίαμβος, ὃν ἡ Γυνὴ πανηγυρίζει ἐν τῷ χαρακτηρισμῷ τούτῳ.

Εὐγενεῖς, ἀγαθὴ γυναικεῖα φύσεις θέλουσιν αἰσθανθῆ βεβαίως τὴν σημασίαν τῶν λόγων τούτων.

Ἡ δὲ Δεσδεμόνα καὶ ἡ Πορκία! Δὲν εἶναι αὗται φωτειναὶ εἰκόνας, ἀλλὰ ἰδιοὶ τύποι ἀγνωστάτων καὶ ἐνθουσιωδιστάτων γυναικῶν;

Ἡ Δεσδεμόνα, ἡ τρυφερώτερα πασῶν τῶν γυναικείων ψυχῶν τοῦ Σαϊκιστῆρος. Καὶ ἐνταῦθα εἶναι ὁ Ἔρωσ, ἀλλ' οὐχὶ ὁ παλαιῶν, ὁ μαχόμενος, ὁ μετὰ τοῦ μοιραίου καὶ τοῦ θανάτου ἀγωνιζόμενος Ἔρωσ. Ὅπως ἡ Κορδηλία, οὕτω θνήσκει καὶ ἡ Δεσδεμόνα ἐκ τινος εἰμαρμένης, ἣν οὐδὲν ἔννοε. Θνήσκει, καὶ θνήσκουσα ἔτι ἔρωτᾷ μετὰ τῆς ἐξόχου ἐκείνης ἀφελείας: «Πῶς συμβαίνει νὰποθνήσκω;» Ἐν τῷ πῶς; αὐτῷ ὑπάρχει ἡ συγγένεια τῶν ἀπειρῶς διαφόρων τούτων χαρακτήρων: τῆς Κορδηλίας καὶ τῆς Δεσδεμόνας, τῆς Δεσδεμόνας, τῆς ὅλων γῆνης, τῆς Κορδηλίας, τῆς αἰωνίως πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀτενίζουσας.

Καὶ ἡ Πορκία, ἡ ἐκπρόσωπος τῆς ὑπάτης γῆνης μακαριότητος, ἔναντι τῶν τραγικῶν τούτων μαρτύρων! Ἡ Πορκία, ἡ φαιδρωτὴ πασῶν τῶν σαϊκιστηρίων γυναικῶν! Χαρίεσσα, πνευματώδης, ἔχουσα κίονα ἐφόδια αὐτῆς τὴν εὐφυῆ ἐκείνην, ἣτις γεννᾶται ἐκ τῆς συνειδήσεως αἰωνίως ἀνεφύλου εὐδαιμονίας. Πόσον θεσπέσιον ἐμφανίζεται ἐνταῦθα τὸ Γυναικεῖον. ἡ ὑπὸ τῆς πλουσιωτάτης κοσμικῆς χλιδῆς

περιστοιχουμένη γυνή! Η ποίησις του πλούτου και της λάμπσεως, εξευγενίζουμένη υπό της ευγενίας της ψυχής!

Ναί, η καρδιά, η γυναικεία καρδιά — εννοούμεν την αγνήν καρδίαν της γυναικός, της συναισθηνομένης τὸν εὐγενῆ αὐτῆς προορισμὸν — εἶναι βεβαίως μεγαλητέρα, πολὺ μεγαλητέρα τοῦ κόσμου. Καὶ ἐὰν τις ἴσως ἀμφιβάλλει περὶ τούτου, ἔχομεν δι' ἐλπίδος ὅτι αἱ εὐγενεῖς αὐταὶ μορφαί, αἱ ἄλλαι μὲν περιανγαζόμεναι ὑπὸ τοῦ ἄλλο της ἀγνότητος καὶ τοῦ κάλλους, ἄλλαι δὲ περιβαλλόμεναι ὑπὸ τοῦ στεφάνου τοῦ μαρτυρίου καὶ τοῦ ἄλλου, αἵτινες θέλουσι κατωτέρω παρελάσει τρυφεραί, χαρίεσαι, δακρυροῦσαι πρὸ ἡμῶν, θέλουσι πείσει ἡμᾶς περὶ τούτου.

Πρὶν ἢ ἀναπετάσωμεν τὴν αὐλαίαν, ἃς στρέψωμεν τὸ ἔκθαμβον ἡμῶν ὄμμα ἐν ταῖς ἀπαστραπτούσαις ἐκ τοῦ φωτός καὶ τῶν ἀδαμάντων σειραῖς τῶν θεωριῶν τοῦ σαῖς-πηρεῖου δράματος. Ἐντὸς αὐτῶν ἀκτινοβολοῦσιν αἱ ἡγεμονίδες ἐκεῖναι, αἱ βασιλίδες ἐκεῖναι, αἱ εὐγενέσταται ἐκεῖναι καὶ ὅμως τόσον ἀφελεῖς τὴν καρδίαν παρθένοι, αἱ τρυφεραὶ ἐκεῖναι σύζυγοι, αἱ ρεμβώδεις ἐκεῖναι παιδίσκαι, ὧν ἡ πλήρης ἀθωότητος πίστις εἶναι συγχρόνως καὶ τὸ μοιραῖον αὐτῶν τέλος! (ἀκολουθεῖ)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ

Μετ' εὐχαριστήσεως παρατηρήσαμεν ἀνακινήθην ἐσχάτως, ἐν τῷ ἡμερησίῳ τύπῳ, τὸ ζήτημα τῆς χρησιμότητος τῶν γυμναστικῶν ἀσκήσεων, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Γυμναστηρίῳ τελεσθέντων ἐσχάτως ἀγώνων. Ἐν τῇ πεζότητι τοῦ βίου ὃν διάγει ἡ ἐλληνικὴ νεολαία, ἀξιοζήλον ἐξαιρέσει καὶ ἀξιόμιμητον παράδειγμα παρέχουσι οἱ ὀλίγοι ἀτυχῶς νέοι οἱ παρακολουθοῦντες τὰς τακτικὰς ἀσκήσεις ἐν τῷ Γυμναστηρίῳ. Ἄλλ' ἔτι ἀξιοζήλον παράδειγμα παρέχει μικρὰ Ἀθῆς, ἀπὸ πολλοῦ διεγείρασα τὴν προσοχὴν τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας, ἡ μικρὰ Μαρίκα Κ. Χουτοπούλου ἀνελλιπῶς πρὸ χειρὸς προσερχομένη εἰς τὸ Γυμναστήριον καὶ μετέχουσα τῶν καθημερινῶν ἀσκήσεων. Ἡ διέθυσις τοῦ «Ἀπόλλωνος» εὐχόμεν ἢ ἰδῆ ταχέως ἐπεκτεινομένη τὴν γυμναστικὴν ἐν τῇ ἐθνικῇ ἀνατροφῇ καὶ ἐπιθυμοῦσα νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν γυναικῶν τῶν εὐεργετημάτων τῆς Γυμναστικῆς, ἄρχεται ἀπὸ τοῦ φυλακίου τούτου τῆς δημοσιεύσεως ἐκτενοῦς μελέτης τοῦ ἱατροῦ κ. Πέτρου Κ. Ἀποστολίδου, στηριζομένης ἐπὶ τῶν τελευταίων περισμάτων τῆς ἐπιστήμης καὶ ἣτις ἐλπίζομεν ὅτι θάναγνωσθῇ ἀπλήστως.

Η ΑΣΚΗΣΙΣ

ΕΝ Τῷ ΖΩΙΚῷ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚῷ ΒΙῳ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΕΙΣ ΑΓΩΓΗΝ

Ἐν ᾧ σημείῳ περιέστη, κατὰ τοὺς χρόνους ἡμῶν, ἡ περὶ τῆς ὀργανικῆς καὶ ἀνοργάνου φύσεως γνῶσις, ἀνατραπέυσης μὲν σειρᾶς ὅλης θεωριῶν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τῶν ὄντων, μετατεθέντος δὲ ἄρδην τοῦ πεδίου τῆς

ἐρεύνης καὶ τῆς ζητήσεως, οὐ μόνον αἱ φυσιολογικαὶ καὶ ψυχολογικαὶ ἐρευνᾶι ἐτρέπησαν νέαν ὁδὸν ὁδὸν, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην καὶ μακρὰ σειρὰ ὄρων, ἐκφράσεων, ὀνομάτων περιέπεσαν εἰς ἐντελῆ ἀχρηστίαν ἢ περιεβλήθη συμβολικὸν ὁδὸς τύπον. Ἡ ἐπιστημονικὴ αὕτη ἐπανάστασις τὴν μεγαλειότεραν ἀνατροπὴν ἀπειργάσθη ἐν τῷ πεδίῳ τῶν φυσιολογικῶν καὶ ψυχολογικῶν ἐρευνῶν. Ἐντεῦθεν ἡ μελέτη ζητημάτων ἀναγομένων εἰς τοὺς κλάδους τῶν ἐπιστημῶν τούτων, γινομένη μάλιστα ὑπὸ δημόδη τύπον, συνεχῶς προσκρούει, κατὰ ποικίλων προλήψεων, καθιερωθεισῶν ὑπὸ τῆς χρήσεως καὶ τῶν κρατουσῶν ἐκαστοτε ἐπιστημονικῶν ἰδεῶν. Πρὸς ἀπόδειξιν τούτων, ὡς προχειρότατον παράδειγμα ἀναφέρομεν τὴν σύγχυσιν τῶν ὀρισμῶν, δι' ὧν ἡ ἐπιστημονικὴ συνείδησις τῶν διαφόρων ἐποχῶν ἐχαρακτήριζε τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς, ἐπὶ τινῶν τῶν ὁμοίων θὰ στραφῇ ἡ παρούσα μελέτη. Ἐπομον, ἀρχή, πλαστικὴ, δόξαμις, σύνταξις τῶν ἀντισταμένων εἰς τὸν θάνατον δυνάμεων καὶ μακρὸν κομβολόγιον παραπλησίον ὄρων, ἀμιλλωμένων εἰς κενότητα καὶ ἀσάφειαν ἐχαρακτήρισε ἐπὶ μακρὰν σειρὰν αἰῶνων τὸ φαινόμενον τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ πάντων τούτων πλειότερον καὶ διακρίστερον ἐδέσποζε καὶ δεσπόζει ἔτι ἡ θεωρία τῆς ζωικῆς ἀρχῆς ἢ ζωικῆς δυνάμεως, διὰ τῆς ὁποίας πολλοὶ τῶν μεγάλων ἔτι φιλοσόφων καὶ φυσιολόγων ἐπειράθησαν νὰ ἐρμηνεύσωσι τὰς λειτουργίας τῆς ζωῆς, χαρακτηρίζοντες αὐτὰς ὡς ἀποτέλεσμα ὑπερτέρας τινος δυνάμεως, τῆς ζωικῆς δυνάμεως, ἣτις ρυθμίζει δῆθεν καὶ διέπει τὸ θαυμασιόν σύνολον τῶν φυσικῶν, χημικῶν καὶ μηχανικῶν φαινομένων, τῶν τελουμένων ἐν τῷ πολυσυνθέτῳ ἐργαστηρίῳ τοῦ ὀργανισμοῦ. Ἡ ἀληθὴς αἰτία π. χ., ἔλεγεν ὁ Jouffroy, ἡ κινουσα τὴν καρδίαν, τὸν στόμαχον, τὰ ὄργανα, εἶνε ἐξωτερικὴ καὶ ὑπερτέρα τῶν ὀργάνων τούτων. Καὶ βεβαίως μὲν ὁ Jouffroy ἠγνόει τὸν νόμον τῶν ἀνταντακλάσεων, ἠγνόει ὅτι ἡ ἐπαφὴ τοῦ αἵματος ἐπὶ τῶν παρεῖων τῶν τῆς καρδίας κοιλοτήτων καὶ ἡ παρουσία τῆς τροφῆς ἐν τῷ στομάχῳ, προκαλεῖ τάνταντακλαστικὰ φαινόμενα τῆς κινήσεως τῶν ὀργάνων τούτων, ἠγνόει τὸ εἶδος τῆς ἀνατομικῆς συνθέσεως καὶ ὕψους αὐτῶν ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἔτι τῶν μεγάλων φυσιολόγων καὶ ἱατρῶν, ἀδυνατοῦντες νὰ λύσωσιν ἐπακριβῶς τὰ διάφορα ἐν τῷ ὀργανισμῷ φαινόμενα διὰ τῶν γνωστῶν νόμων τῆς Φυσικῆς, τῆς Χημείας καὶ τῆς Μηχανικῆς, παρεκινήθησαν εἰς ἀοριστίαν καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ζωικῆς δυνάμεως. ἔχομεν ἐντεῦθεν τὰς θεωρίας τοῦ Stahl καὶ τοῦ Bartz, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ XVIII αἰῶνος, τὰς ἀρνούμενας τὴν ζωικὴν ἐνεργητικότητα εἰς τὴν ζωσαν ὕλην. Αἱ ποικίλαι αὐταὶ εἰκοτολογικαὶ ὑποθέσεις ἐκονόζον τὰς φυσιολογικὰς μελέτας, ἐπ' ὅσον ἐδέσποζε τῆς φυσιολογίας ἡ θεωρία τῆς αὐτονομάτου γενέσεως, ἐπ' ὅσον δηλαδὴ ἐπιστεῦτο ὅτι κύτταρον τι δύναται νὰ γεννηθῇ ἐν ὑγρῷ ἀμόρφῳ, μὴ προϋπάρχοντος ἄλλου

κύτταρον (Schleiden καὶ Schwann). Ἡ σύγχρονος ὁμως φυσιολογία, στηριχθεῖσα ἐπὶ τῆς πειραματικῆς διατρανωθείσης ἀρχῆς, ὅτι: πᾶν κύτταρον ἐκ κύτταρου καὶ ἐπομῆμένως: omne vivum ex ovo, ἐπόμενον ἢ το νάνατρέψῃ καὶ καταργήσῃ πάσας τὰς εἰκοτολογίας, τὰς στρεφόμενας περὶ τὴν μεγάλην θεωρίαν τῆς ζωικῆς δυνάμεως. Ἐκ τούτων πάντων προφανῶς συνάγεται ὅτι ἡ ἐξέτασις τῶν διαφόρων φαινομένων τῆς ζωῆς, διάφορος κατὰ τὰς ἐκαστοτε ἐπικρατούσας θεμελιώδεις φυσιολογικὰς θεωρίας, διάφορον ἐκαστοτε ἔχει καὶ τὸ πεδίον τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης. Ἐντεῦθεν, πρὶν ἢ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν κατὰ μέρος μελέτην τῆς σημασίας, ἣν ἐπέχει ἡ ἄσκησης ἐν τῷ πολυμερεῖ βίῳ τοῦ ἀνθρώπου, ἀναγκαῖον ἐκρίναμεν νὰ προτάξωμεν γενικὰς τινὰς παρατηρήσεις καὶ ἐξηγήσεις ἐπὶ τῶν φυσιολογικῶν ἀρχῶν, ἐπ' ὧν στηρίζομεν τὴν μέθοδον τῆς παρούσης ἐρεύνης.

Διακρίνοντες τὴν μελέτην τῶν ζωικῶν καὶ διανοητικῶν φαινομένων ἐν τῇ παρούσῃ μελέτῃ, οὐδαμῶς προτιθέμεθα νὰ θέσωμεν ἀφοριστικὸν μεσότοιχον μεταξὺ λειτουργικῶν συναφῶν καὶ ἀμοιβαίως ἐξαρτωμένων, ἀλλ' ἀπλῶς νὰ διαστείλωμεν σειρὰν φαινομένων διαφόρου φύσεως. Διὰ τῆς διακεκριμένης οὕτω μελέτης, ἀντὶ ἄλλαι μὲν τοῦ ὀργανισμοῦ λειτουργίαι νὰ εὐτελισθῶσι, τιθέμεναι ἐν ἀγενείας μοίρα. ἄλλαι δὲ νὰ περιβληθῶσι διὰ τῆς περιανυγείας τῆς ἰδανικότητος, ἀποχωρίζομεναι τοῦ ὄλου ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ, τὸν ἀντικτὸν καταδείκνυται ἡ ἰσορροπία καὶ ἰσοφαιρίουσα πάσων σπουδαιότης, ἀπ' ἐκεῖνων ἃς ἀπεργάζονται αἱ πολυπλοκοὶ συσκευαὶ τῶν ἐγκεφαλικῶν κυττάρων μέχρι ἐκεῖνων ἃς ἐκτελεῖ ἀσήμαντὸς τις ἐν γωνίᾳ τινι τοῦ σώματος ἀδῆν. Ἐν τῷ πολυπλόκῳ ἐργαστηρίῳ τοῦ ἀνθρώπου οὐδὲν εἶνε ἀσήμαντον, οὐδὲν ἀγενὲς — πάντα συνεργάζονται πρὸς ἀποτέλεσιν τῶν θαυμασιῶν φαινομένων τῆς ζωῆς. Καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ ἰδανικώτερα προτόντα τῆς ἀνθρωπίνης δημιουργίας, ὁ πλοῦτος τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν συναισθημάτων, ἵνα γεννηθῶσι καὶ διακωνισθῶσιν ἐν τῷ κόσμῳ, ἔχουσιν ἀνάγκην τῶν πολυπλοκωτέρων μηχανικῶν ἐργασιῶν τοῦ ὀργανισμοῦ, ὅπως ἀποτυπωθῶσι ἐπὶ τῆς περιβαλλούσης ὀργανικῆς καὶ ἀνοργάνου ὕλης καὶ μεταδυσθῶσι διὰ παρομοίας σειρᾶς φαινομένων ἀνὰ τοὺς αἰῶνας. Ὅταν ἐπὶ τῶν πρασίμων πεδίων — λέγει ὁ Τζαὶν εἰς τὸ περὶ Σημείων κεφάλαιον τῆς Διανοίας του — φθινοπωρικὴν τινὰ ἐσπέραν παρατηροῦμεν κυανὰ νέφη καπνοῦ ἀνερχόμενα ἠσυχῶς μακρὰν ἡμῶν, ἀπέσως φανταζόμεθα ὑπ' ἕκαστον αὐτῶν τὸ ἤθερον πῦρ ὅπου ἤναψαν οἱ χωρικοὶ ἵνα κατακαύσωσι τὰ ξηρὰ χόρτα των. Τὸ πρῶτον εἶνε σημεῖον τοῦ δευτέρου. Πρὸ τῆς ἐπιστήμης τῆς σήμερον οὕτω ὑψηλὴ τις ἰδέα, περιπαθῆς ἐκφρασις συναισθημάτων, ἀποτυπωθεῖσα ἐπὶ τοῦ χάρτου ἢ τοῦ μαρμάρου, εἶνε σημεῖον σειρᾶς ὅλης ἐργασιῶν ἐν τοῖς κυττάροις τοῦ ἐγκεφάλου καὶ σειρᾶς ἄλλης ἐργασιῶν πρὸς ἐξωτερικεύσιν τῆς δημιουργίας ἐκεῖνων. Ἴσως

ἡ ἐκφρασις τοῦ Φόχτ ὅτι ἡ ὑπάρχουσα μεταξὺ τῆς ἐννοίας καὶ τοῦ ἐγκεφάλου σχέσις ὑπάρχει μεταξὺ τῆς χολῆς καὶ τοῦ ἥπατος ἢ μεταξὺ τῶν οὖρων καὶ τῶν νεφρῶν εἶνε τολμηρὰ ὀλίγον. Ἀλλὰ τίς ἤθελεν ἀμφισβητήσῃ ὅτι ἡ ἐννοία εἶνε πρῶτον ὀρισμένων ἐπεξεργασιῶν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, μεταδομένη πρὸς τὰ ἔξω διὰ τῶν ἀγωγῶν τῶν φυσικῶν νεύρων, ἵν' ἀποτυπωθῇ ὡς ἐπιστημονικὴ ἰδέα ἢ ὡς καλλιτεχνικὸν ἔργον καὶ ἵνα μεταδοθῇ πάλιν διὰ τῆς κεντρομόλου ἐνεργείας τῶν νεύρων εἰς ἄλλους ἐγκεφάλους, ἀπὸ τῶν ὁμοίων, τροποποιηθεῖσα, νὰ ἐκδηλωθῇ πάλιν διὰ φυσικῶν ἐνεργείας; Ἡ μὴ ἡ ἱστορία ὅλη τῆς γνώσεως, τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν γεγονότων, δὲν συνεχίζεται ἐν τῷ βίῳ τῆς ἀνθρωπότητος δι' ἀλύσεως τοιούτων φαινομένων καὶ ὁμοίων τῆς ὕλης κινήσεων;

Οὐδεμία ἄρα ἐν τῷ ὀργανισμῷ λειτουργία εἶνε ἀδιάφορος, οὐδεμία ἄσχετος πρὸς τὸ σύνολον τῶν λειτουργιῶν. Ἐὰν ὁ σχηματισμὸς τῆς ἐννοίας τελεῖται ἐν τῷ πολυμερεῖ ἐργαστηρίῳ τοῦ ἐγκεφάλου, ἵνα λειτουργήσῃ πρὸς τοῦτο ὁ ἐγκέφαλος ἔχει ἀνάγκην τῶν πολλαπλῶν ὑπηρεσιῶν, ἃς τῷ παρέχουσι τὰ λοιπὰ ὀργανικὰ συστήματα καὶ πρώτιστα ἡ κυκλοφορία, ἡ πορίζουσα αὐτῷ τὰ στοιχεῖα τῆς θρέψεώς του, ὡς πορίζει αὐτὰ εἰς τὴν τελευταίαν τριὰ τὴν φουμένην ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ δέρματος. Καὶ ἵνα τὸ αἷμα τοῦτο καταστῇ εἰς τροφοδότην καταλληλοὺν οὕτω λεπτῶν ὀργάνων ἔχει ἀνάγκην σειρᾶς ὅλης ἐπιδράσεων, ἀπὸ τῆς εἰσόδου τῆς τροφῆς εἰς τὸν ἐντερικὸν σωλήνα καὶ τῆς ἀπορροφῆσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν ἐντερικῶν λαχνῶν, μέχρι τῆς ὀξυγονώσεως τοῦ προτόντος τούτου ἐν τοῖς πνεύμοσι καὶ ἐξακοντίσεως αὐτοῦ εἰς τὸ μέγα ρεῦμα τῆς κυκλοφορίας. Σύστημα ὀλόκληρον ἀγγείων πάσης μορφῆς καὶ εἴδους, κινουμένων ὑπὸ ὀρισμένων νευρικῶν συσκευῶν, ἐκτελοῦσι τὰς λειτουργίας τῆς μεταφορᾶς τοῦ ἐπισήμου τοῦ τροφῆς, ἐνῶ ἄλλαι ἐπίσης πολυπλοκοὶ ὀργανικαὶ συσκευαὶ ἀπεργάζονται τὴν ἐκ τοῦ ὀργανισμοῦ ἀπομάκρυνσιν τῶν διεφθαρμένων στοιχείων. Πᾶσα ἄρα νευρικὴ ἴς καὶ πᾶν τριχοειδὲς ἀγγεῖον καὶ πᾶσα θηλὴ ἀδένας ἔχει ὀρισμένην καὶ ἐπίσημον ἐργασίαν ἐν τῷ ὀργανισμῷ, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ὑπερτέρων λειτουργιῶν αὐτοῦ. Ἐὰν περιδέσωμεν τὰς ὁδοὺς τὰς ἀγούσας τὸ αἷμα εἰς τὸν ἐγκέφαλον, βλέπομεν καταλυομένας καὶ ἀποσβεννυμένας τὰς λειτουργίας αὐτοῦ. Ἐὰν ὀπωσθῆποτε ἄλλως ἀποσύρωμεν τὸ αἷμα ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου, τὰ αὐτὰ φαινόμενα τῆς ἐπισκοπίσεως τῶν ἐγκεφαλικῶν λειτουργιῶν παρατηροῦμεν εἰς διαφόρους βαθμούς. Ὅτε μετὰ μακρὰν ὀρθοστασίαν ἢ ἐξ ἄλλης αἰτίας αἰσθανώμεθα ἐπισκοπιζομένας τὰς αἰσθήσεις καὶ ἀμαυρομένην τὴν διάνοιαν καὶ λυποθυμοῦμεν ἐπὶ τέλει, τι ἄλλο συνέβη ἢ ἠναίμησεν ὁ ἐγκέφαλος; Καὶ ὅταν ἐπὶ τῆς κλίνης ἠπλωμένοι αἰσθανώμεθα βαθηδὸν ἀμαυρομένην τὴν ὄρασιν, καταλυομένην τὴν

1) Ἐννοία εἶνε κίνησις τῆς ὕλης. Moleschott.

αίσθησιν, ἀποσβεννυμένην τέλεον τὴν ἀσκήν, συγγεωμένως τὰς ιδέας, ἐπερχόμενον τέλος τὸν ὕπνον, τί ἄλλο συνέβη ἢ ἠναίμησεν ὁ ἐγκέφαλος; Καὶ ὅταν πάλιν τὸ αἷμα ἐπιφορτισθῆν διὰ φαρμακευτικῶν ἡμελυσματικῶν οὐσιῶν, προσκομισθῆν εἰς τὴν οὐσίαν τῶν νευρικών κέντρων, τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ βραχίτου, τὸ ὄπιον, τὴν ἰνδικὴν κάνναβιν, τὴν στρυχνίνην, τὴν καφεΐνην, τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, τοὺς νοσηροὺς ἰοῦς, δὲν βλέπομεν ἄλλοτε ἄλλως διατιθέμενα τὰ κέντρα ταῦτα; Δὲν σημαίνει τοῦτο ὅτι ἡ οὐσία τῶν νευρικών κέντρων ὑπέστη ἀλλοίωσιν τινα ἐκ τῆς ἐπαφῆς τῶν οὐσιῶν τούτων καὶ δὲν ἀποδεικνύει ὅτι οὐδὲν ὀργανικὸν σύστημα δύναται νὰ ζῆσῃ ἀνεξάρτητον καὶ αὐτοτελές, ὅτι αὐταὶ αἱ ὑπέρτεροι καὶ ἰδανικώτεροι λειτουργίαι τῶν διανοητικῶν κέντρων, ὑφίστανται ἀέναντον τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐν τοῖς λοιποῖς συστήμασι πλημμελειῶν ἢ κακώσεων;

Τίς ἄρα θὰ ἐσκέπτετο νὰ διαστείλῃ ἀπ' ἀλλήλων τὰ διάφορα ὀργανικὰ φαινόμενα καὶ τίς θὰ ἠδύνατο νὰ ἀρνηθῆ τὴν ἀμέριστον ἐπιμέλειαν καὶ φροντίδα, ἣν ὀφείλει ὁ ἀνθρώπος πρὸς τὸ σύνολον τῶν ὀργανικῶν αὐτοῦ συστημάτων; Τίς θὰ ἐσκέπτετο νὰ διαστείλῃ τὸ ἄρωμα τῶν ἀνθέων, τὸ μεθύσκον τὰς αἰσθήσεις, καὶ τὴν ποικίλην ἰριδὰ τῶν πετάλων αὐτοῦ, ἀπὸ τῶν χυδαίων κατ' ἐπιφάνειαν λειτουργιῶν τῆς κινήσεως τῶν κατιόντων καὶ ἀνιόντων χυμῶν ἐν τῷ καυλῷ τοῦ φυτοῦ, τῶν μεταφερόντων ἀπὸ τῶν διανοητικῶν λιπασμάτων τοῦ ἐδάφους, τὰ στοιχεῖα τῆς ζωῆς τοῦ φυτοῦ, τὰ ἐκδηλούμενα εἰς εὐωδίαν καὶ χρώματα; Ἡ ἄλυσις τῶν φαινομένων τῆς ζωῆς φύσεως εἶνε ἀδιάρρηκτος. Ἐχομεν πρὸς ἀπόδειξιν τὰς ἀπείρους παθολογικὰς καταστάσεις τοῦ ὀργανισμοῦ, ἔχομεν τὴν ἀπειρον σειρὰν τῶν νευρώσεων, τῶν τροποποιουσῶν οὕτω σημαντικῶς τὰς λειτουργίας τοῦ ἐγκεφάλου, τὰς ιδέας καὶ τὰ συναισθήματα, ἔχομεν πάλιν τὴν ἐπίδρασιν τῶν ὑψηλοτέρων λειτουργιῶν τῶν νευρικών κέντρων ἐπὶ τῶν εὐτελεστέρων λειτουργιῶν τοῦ λοιποῦ ὀργανισμοῦ, τὴν ἐπίδρασιν π. χ. τοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ φόβου ἐπὶ τὴν ἐνεύρωσιν τῶν ἐντέρων καὶ τῶν σφιγκτῆρων καὶ ἔχομεν τοσαῦτα ἄλλα παραπλήσια φαινόμενα, διαπιστοῦντα τὴν ἀμοιβαίαν ἐξάρτησιν τῶν ἁπλῶν διεστώσεων λειτουργιῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ὥστε οὐδ' ἐπὶ στιγμῆν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ διαστειλωμέν ταῦτα ἀπ' ἐκείνων.

Ἐξετάζοντες ἐν ταῖς σελίσι ταύταις τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀσκήσεως, ὡς τε ἀσκήσεως καθ' ἑαυτὴν καὶ ὡς γυμναστικῆς, τῆς τεχνικῆς δηλονότι ἐφαρμογῆς αὐτῆς, ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπινου ὀργανισμοῦ, καὶ ἀναλύοντες τὰ εὐεργετήματα ἅτινα πορίζει ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ λελογισμένη αὐτῆς ἐφαρμογή, ἐπὶ πάντων τῶν κλάδων τοῦ ζωϊκοῦ καὶ διανοητικοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου, θέλομεν παρακολουθήσῃ ἀπαρρηκτικῶς, καθ' ἃ ὑπὸνίχθημεν διὰ τῶν γενικῶν ἀνωτέρω παρατηρήσεων καὶ τῆς πειραματικῆς ἐρεῦνης. Παρατήρησις καὶ πείρα, observatio et experientia, εἶνε ὁ ἀσφαλέστε-

ρος ἄξων περὶ τὸν ὅποιον δέον νὰ στρέφεται πᾶσα ἐπιστημονικὴ ἔρευνα.

(*Ἔπεται συνέχεια*)

ΔΡ Π. Κ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΝΗΣ.

Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Ι. Σ. ΒΛΑΙΚΙΟΣ* ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΥΝΕΧΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

*Τὸ ἀπόγευμα τῆς παρασκευῆς 23ης Μαΐου (ε. ν.) ἐκλεκτῆ συνεδρία ἐγένετο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ αἰδείου Σ. Σ. Λουΐσιου (Lewis) πρὸς ἀκρόασιν ὁμιλίαις ἐκφωνηθείσας ὑπὸ τοῦ κυρίου Ι. Σ. Βλαϊκίου καθηγητοῦ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ἐδιμβούργου.

Ἐν ταύτῃ δὲ παρόντες ἦσαν: ὁ διδάσκαλος τῆς Αἰθούσης τῆς Τριάδος (Trinity hall) οἱ καθηγηταί, ὁ κύριος Γ. Γ. Στόκης (Stokes) μέλος τῆς Ἀγγλικῆς βουλῆς, ὁ κύριος Τ. Φ. Οὐάιδης (Wade), Ι. Ρ. Λούμβυς (Lumby), Β. Β. Σκαίτης (Skeat), οἱ αἰδέσιμοι, Σ. Τ. Σ. Κάρρης (Carr), Α. Καλδεκόττης (Caldecott), Β. Α. Δρούρης (Drury), Α. Β. Φουλφόρδης (Fulford), Ι. Ρ. Ἄρμερος (Harmer), Φ. Οὐάλλης (Wallis) οἱ κύριοι Ε. Γ. Βρούνης (Browne), Ρ. Α. Νεϊλος (Neil), Ι. Ε. Νίξων (Nixon), καὶ ἄλλα τινὰ τῆς τε συγκλήτου καὶ τοῦ γυμνασίου Γίρτωνος (Girton College) μέλη. Ἡ ἐπομένη ἔκθεσις εἶνε σύνοψις τῆς τοῦ καθηγητοῦ Βλαϊκίου ὁμιλίας. — Οὐδέμια γνώμη μεταξὺ τῶν μεριμνῶντων περὶ τῆς ἱστορίας τῆς υπερτάτης ἡμῶν ἐκπαίδευσως εἶνε κοινότερα ταύτης, ὅτι ἡ νῦν ἐλληνικὴ γλῶσσα εἶνε γλῶσσα νεκρὰ ἢ ὅτι εἶνε γλῶσσα τοσοῦτον διεσθαρμένη καὶ ἐκπεπτωκυῖα, ὥστε φιλολογικῶς κατέχει τὴν αὐτὴν θέσιν πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἑκκριτον (classical) ἐλληνικὴν, ὡς ἡ Ἰσπανικὴ καὶ Ἱταλικὴ πρὸς τὴν Λατινικὴν. Ἀμφότερα αἱ θεωρίαι αὐταὶ εἶνε ἐσφαλμένα: διότι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα βεβαίως δὲν εἶνε νεκρὰ ἐν τῇ κυρίᾳ σημασίᾳ τῆς λέξεως ταύτης οὐδὲ ἠδυνάτο ποτε νὰ ἦναι τοιαύτη, ὡς ἀρκούντως ἀποδεικνύει ἡμῶν ἡ ὅλη ἱστορία

*Τὸ ζήτημα τῆς σχέσεως τῆς νῦν Ἑλληνικῆς γλώσσης πρὸς τὴν ἀρχαίαν, τὸ περὶ τῆς προφορᾶς ταύτης καὶ ἰδίᾳ τὸ περὶ τῆς συναρμογῆς τῆς κατὰ τὸνον μετὰ τῆς κατὰ χρόνον προσφῶδας ἐν τῇ ποιήσει, ταῦτα ἀποτελοῦσι θέματα, ἅτινα ἀνέκαθεν ἐγένοντο ἀντικείμενον συζητήσεων παρὰ τοῖς διαπρεπέσι τῶν φιλολόγων σήμερον δὲ τὰ αὐτὰ ἤρξαντο καὶ πάλιν νὰ συζητῶνται. Διὰ ταῦτα ἡ ἐπομένη ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς μετάφρασις ἐπιτομῆς τινος τῆς προσφατιᾶς τοῦ ἐτόχου Ἀγγιλου φιλολόγου καὶ φιλέλλητος κυρίου Ι. Σ. Βλαϊκίου (Blackie), πούνην καθηγητοῦ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Ἐδιμβούργου, πραγματευομένης περὶ τῶν αὐτῶν ζητημάτων, πρὸς δὲ καὶ ἢ ἐκ ταύτης προελθούσα συζήτησις θὰ ἦναι, νομίζομεν, ἐντρυφήματα λίαν ἀποδεκτῶν καὶ διδακτικῶν πᾶσι μὲν τῆς ἡμετέρας λογιᾶς, κατ' ἐξοχὴν δὲ τοῖς φιλολογοῦσιν ἐν ἡμῖν.

τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους ὑπὸ τὴν Βυζαντινὴν δεσποτείαν καὶ τὴν τῶν Βενετῶν ναυτικὴν κυριαρχίαν καὶ τὴν τῆς Τουρκικῆς ὑποδουλώσεως κατὰβλιψιν ἀπὸ τοῦ 1453' διεσθαρμένη δὲ καὶ καταπεπτωκυῖα ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα, καθ' ἑν τρόπον ἢ Ἱταλικὴ καὶ Γαλλικὴ παρουσιάζονται ἀπέναντι τῆς Λατινικῆς, δύναται νὰ χαρακτηρησθῆ καὶ ὀνομασθῆ μόνον ὑπ' ἐκείνων, οἵτινες ἐκλαμβάνουσιν ἐν ἀγοίᾳ τὸν χυδαῖον τύπον τῶν μάλιστα διεσθαρμένων τοπικῶν ἐλλ. διαλέκτων ἀντὶ τοῦ κοινοῦ, καθαρῶντος καὶ κανονικοῦ ἐλληνικοῦ τύπου, τοῦ ὄντος ἐν χρήσει παρὰ πᾶσι τοῖς πεπαιδευμένοις ἀνδράσι καὶ γνωστοῦ πᾶσι τοῖς βουλομένοις νὰ ἴδωσιν αὐτὸν ἐν ταῖς στήλαις τοῦ δημοσίου τύπου τῆς νῦν Ἑλλάδος καὶ ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν λογιῶν αὐτῆς ἀνδρῶν. Ἡ νεωτέρα ἐλληνικὴ γλῶσσα πράγματι σημαίνει δύο τινὰ περιηλθεν δηλονότι εἰς ἡμᾶς κατὰ δύο ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμένα ρεύματα. Ἐν ὑπέροτερον, τὸ δ' ἕτερον χθαμαλωτέρον, ὡς τὰ τῆς γεωλογίας στρώματα, τὸ πρῶτον δὲ τοῦτο πρέπει νὰ ἔχῃσι καθαρῶς ὑπ' ὄψιν πάντες οἱ βουλομένοι νὰ ἐξενέγκωσι κρίσιν τινὰ φιλολογικὴν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Τὰ δύο ταῦτα γλωσσικά, ὡς εἶπεν, ρεύματα, τὸ ἀριστοκρατικόν, εὐχρηστον δὲ παρὰ τοῖς καλῶς πεπαιδευμένοις ἐν ταῖς ἀνωτέρας τάξεσι καὶ τὸ κοινόν, ὄργανον δὲ οἰκεῖον τῷ τε ζυλοσχύστη καὶ τῷ ὑδροφόρῳ, ἐθεωρήθησαν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Χίου φιλολόγου Ἀδαμαντίου τοῦ Κοραῆ ὡς καθόλου μὲν ἐν χρήσει ὄντα, ἐπὶ διαφόρων δὲ βαθμίδων κεείμενα. Οὗτος λοιπὸν, σοφὸς ὢν ἀνὴρ καὶ φιλόπατρις, πρὸς δὲ φιλόλογος καὶ σπουδαῖος μεριμνῶν περὶ τῆς διανοητικῆς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἐξυψώσεως, ὡς τῆς μόντης συνθήκης τῆς πολιτικῆς τούτου ἀποκαταστάσεως, διείδεν ἐκφανῶς ὅτι τὸ ἕλον ἔθνος δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ συγκινήθῃ πρὸς συναίσθησιν τοῦ ἐθνικοῦ αὐτοῦ καθήκοντος, ἐφ' ὅσον χρόνον ἐν στῶμα ἢ μία τάξις τῆς κοινωνίας ἐχωρίζετο ἀπὸ τῆς ἄλλης διὰ φραγμοῦ ἀδιαβάτου, μεταξὺ τῆς λογίας καὶ τῆς χυδαίας γλώσσης τηρουμένου. Διὰ τοῦτο ἀπερᾶσαν ὁ ἀνὴρ οὗτος νὰ καταβρίψῃ τὸ μεσότοιχον τοῦ χωρισμοῦ τούτου κατὰ τινὰ τρόπον, ὅστις μόνος ἦτο δυνατὸς ἐν ταῖς τότε περιστάσεσι, δηλαδὴ διὰ τινος συστήματος συμβιβασμοῦ (compromise), ὁμοίου πρὸς ἐκεῖνο, μεθ' οὗ ἡ φατριάζουσα ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ κυβέρνησις ἡμῶν λίαν συνφικίωσε τοὺς πολιτικούς ἡμῶν ἀνδρας. Ἡ φιλολογικὴ αὐτὴ σύμβασις, ἣν ὁ μέγας οὗτος καὶ φιλόπολις λόγιος προϋβάλετο καὶ διεξήγαγεν ἐν θριάμβῳ, συνίστατο ἀπλῶς ἐν τῇ ἀμοιβαίᾳ παραδόσει καὶ θυσίᾳ τῶν λίαν ἀφισταμένων θεωριῶν τῶν ὀπαδῶν αὐτῶν, ἔνθα μὲν τῶν ἀρχαίων καθαρῶν, ἔνθεν δὲ τῶν προσφατῶν τοῦ χυδαίου διαλεκτικοῦ τύπου διευκολύνθη δὲ αὐτῇ, κλίπερ οὐ πᾶν τι ῥάδιον ἔργον οὐσα, ὑπὸ τῆς ἀνάγκης, ἣν πάντες οἱ ἐξέχοντες τῶν Ἑλλήνων ἠσθάνοντο, δηλονότι τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ αἰσθηματος τοῦ ὅλου ἔθνους, πρὸς δὲ καὶ ἔνεκα τοῦ μικροῦ πό-

νου, μεθ' οὗ αἱ ἐξ ἐπιπολῆς διαφοραὶ τῆς δημῶδους γλώσσας ἠδύνατο νὰ ἀποκαταστῶσιν εἰς τὸν ὀρθὸν τύπον. Ὁμοίως δὲ ταῦτα σαφῆ καταστήσῃ ὁ σοφὸς καθηγητῆς παρέβαλέ τινὰς τῶν κατωτάτων τύπων τῆς χυδαίας ἐλληνικῆς γλώσσας, οἷοι οἱ παρουσιάζομενοι ἐν τῇ Κρητικῇ διαλέκτῳ τοῦ δημοτικοῦ μυθιστορήματος Ἐρωτοκρίτου, δημοσιευθέντος ἐν Βενετίᾳ τῷ 1755, πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν τύπον, τὸν ἐκ τοῦ εἰρημένου συμβιβασμοῦ προελθόντα, ἐν ὁ Κοραῆς μετεχειρίσθη ἐν τῇ αὐτοβιογραφίᾳ αὐτοῦ γραφείῳ ἐν Παρισίοις τῷ 1828, ὅτε οὗτος ἦτο ὄδοιχον τοῦ τῆς ἡδῆ τὴν ἡλικίαν. Τὸ δ' ἀποτέλεσμα τῆς παραβολῆς εἶνε ὅτι ἐν δέκα στίχοις τοῦ Κρητικοῦ ποιήματος ὑπάρχουσι τοσαῦτα διαφοραὶ καὶ ἀποστάσεις ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου τύπου, ὅσαι ἐν τριακοσίοις στίχοις τοῦ Ἑλληνικοῦ τύπου τοῦ Κοραῆ, ὅστις τύπος σήμερον εἶνε καθόλου ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Ἑλλησι τῶν τε ἐπαγγελματιῶν καὶ τῶν γραμματικῶν πανταχοῦ ἔνθα Ἑλληνες κοινωνίαν ποιοῦνται. Σαφὲς ἄρα ὅτι ἡ διαφορὰ τῆς Ἑλληνικῆς τοῦ καθ' ἡμέραν δημοσίου τύπου ἢ τοῦ ἱστορικοῦ, οἷος ὁ Τριούκης, ἢ τοῦ φιλολόγου, οἷος ὁ Θερεϊανός, ὁ συγγραφεὺς τοῦ θαυμαστοῦ βίου τοῦ Κοραῆ, ἀρτίως προελθόντος ἀπὸ τοῦ ἐν Τεργέστη Αὐστριακοῦ τύπου, δὲν ἀφίσταται τῆς ἐλληνικῆς τοῦ Ξενοφῶντος μᾶλλον ἢ ἡ Ἑλληνικὴ τοῦ Ξενοφῶντος τῆς τοῦ Ὀμήρου ἢ ἡ Ἀγγλικὴ τοῦ Βύρωνος τῆς τοῦ Σωσέρου (Chaucer). Καθ' ὅλας ἄρα τὰς ἐπόψεις ἡ νῦν ἐλληνικὴ γλῶσσα εἶνε γλῶσσα ζῶσα κατελθούσα εἰς ἡμᾶς κατ' εὐθεῖαν φιλολογικὴν καταγωγὴν ἀπὸ τῆς γλώσσας τῶν ἀρίστων αὐτῆς χρόνων. Ὡς τοιαύτη λοιπὸν ἡ γλῶσσα αὕτη ἔπρεπε νὰ θεωρηθῆ καὶ ἐξετασθῆ ὑπὸ τῶν πρακτικῶν ἀνθρώπων ἢ δὲ ζῶσα αὕτης κατὰ παράδοσον ὀρθοπέπεια νὰ παραληφθῆ καὶ γείνη ἀποδεκτὴ ἐκ τῆς ζωῆς αὐθεντικῆς τοῦ ἔθνους φωνῆς, καθ' ἑν τρόπον ἀποδεχόμεθα ὁμοίαν τὴν ἱστορικὴν διδασκαλίαν ὅταν μνησάνομεν τὴν Γαλλικὴν ἢ Γερμανικὴν ἢ οἰκνὴ ποτε ἄλλην ζῶσαν γλῶσσαν. Τοῦτο ὅμως τὸ ἔργον προῦποτίθησι βεβαίως τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς βαρβάρου συμμιξεως ἀηδοῦς τινος θεωρίας, λατινικοῦ τόνισμοῦ κατὰδὴλων κοινῶν Ἀγγλισμῶν (John Bullisms), ἅτινα ὁμοῦ ἐρασμικὴ προφορὰ ὑπὸ τῶν πολλῶν ἐκλήθησαν. Καίτοι δὲ δυσχερὲς θὰ ἦναι ἀναμφιβόλως εἰς φιλόλογους καὶ ἀκαδημαϊκὰς τετραγώνους κεφαλὰς νὰ εἴπωσιν ἐνταῦθα ἡμαρταν (peccavi), ἐν τούτοις τριπλῆ τις τέρψις θὰ ἴσυσταθῆ μίση τὸν ἀγῶνα τῆς ἐπιστροφῆς ταύτης ἀπὸ τῶν νεκρῶν βιβλίων πρὸς τοὺς ζῶντας ἀνθρώπους, δηλ ἡ εὐχαρίστησις προερχομένη ἐκ τῆς τοσοῦτω μείζονος ἐξοικειώσεως μετὰ τῆς προερχομένης ἐκ τῆς τοσοῦτω μείζονος ἐξοικειώσεως μετὰ τῆς εὐγενεστάτης πασῶν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ γλωσσῶν ἐν συναναστρόφῃ εἰς μνηῶν μετὰ τῶν ζώντων, ὅση νῦν μάθησις ταύτης δυσχερῶς ἐν ἄλλοις τόσοις ἔτεσιν ἀποκτάται δευτέρον ἢ εὐχαρίστησις, προερχομένη ἐκ τῆς ἐκτάσεως τοῦ χώρου τῆς φιλολογίας ἡμῶν ὑπὸ ἱστορικὴν ἐποψιν, τῆς ὅλης πορείας τῆς γλωσσολογικῆς ταύτης ἀναπτύξεως ἐν

ένι συμπεριληφθείσῃ, ἥς μέρος μόνον αἱ περιορισμέναι ἡμῶν μελέται νῦν κατέχουσι, καί τελευτήσαν ἡ εὐχαρίστησις καί πολιτικῆ ὠφέλεια, ἡ μέλλουσα νὰ προκύψῃ ἐκ τῆς ἀμοιβαίας συμφιλώσεως μετὰ λαοῦ, εἰς ὃν τοσοῦτον τῆς ἀρίστης ἡμῶν κληρονομίας τοῦ παρελθόντος ὀφείλομεν καί παρὰ τοῦ ὁποίου ἐν ταῖς παρούσαις ἡμῶν πολιτικαῖς σχέσεσι μετὰ τῆς νοτιοκατολικῆς Ἑυρώπης δυνάμεθα νὰ προσδοκῶμεν μετὰ λόγου οὐχί ἄγονά τινα ἐν τῷ μέλλοντι ὠφελήματα.

Ὁ καθηγητῆς κύριος Τ. Φ. Οὐαϊδὴς ἐποίησατο τὰς ἐξῆς παρατηρήσεις. Τοῦ ζητήματος ὄντος πρῶτον, ἐάν ἡ κατὰστασις τῆς νῦν ἑλληνικῆς γλώσσης δικαιολογεῖ ἡμᾶς νὰ ἀπαιτῶμεν συνεχῆ τῆς γλώσσης ὑπαρξίν, θὰ ἀπεκρινόμεν μετὰ τινων τροποποιήσεων, βεβαίως. Δεύτερον ζήτημα εἶναι, ἐάν ἡ μελέτη καί μάθησις τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς θὰ κατασταθῇ εὐχεστερὰ ἢ τι τούτῳ παραπλήσιον διὰ τῆς μαθήσεως τῆς λαλουμένης γλώσσης. Καί πάλιν λέγω, βεβαίως. Εἰς τὸ ζήτημα ὅμως ἐάν ὀφείλομεν νὰ ἀντικαταστήσωμεν ἀντὶ τῆς ἡμετέρας μεθόδου περὶ προφορᾶς τὴν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς, ἀπαντῶ ὅτι, προφέροντες τὰ φωνήεντα καί τὰ σύμφωνα καθ' ὃν τρόπον οἱ νῦν Ἕλληνες ἐκφωνοῦσιν αὐτά, θὰ ἐκερδαίνωμεν πλεονα τέρψιν τῆς ἀκοῆς. Ἀμφιβόλλω ὅμως, ἐάν ἐν τῇ ἀναγνώσει τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἡ ἀντικατάστασις προφορᾶς κανονικομένης ὑπὸ τῶν νόμων τῶν τόνων, ὡς ἡ τῆς νῦν ἑλληνικῆς, ἀντὶ τῆς προφορᾶς τῆς κανονικομένης ὑπὸ τῶν νόμων τῆς κατὰ χρόνον προσφάτιας, θὰ ἦτο ὀρθή. Ἄς ἐπανεέλθωμεν πάλιν εἰς τὰ τρία ἀνω προβληθέντα ἐρωτήματα. Αἱ λέξεις τῆς νεωτέρας γλώσσης εἶναι, καθόλου εἰπεῖν, αἱ λέξεις τῆς ἀρχαίας, ἐν τῇ ταυτότητι δὲ ταύτῃ τοῦ λεκτικοῦ ἔγκειται κυρίως τῆς νῦν γλώσσης ἡ διηλεκτικῆς συνέχειας μετὰ τῆς ἀρχαίας. Τῆς ταυτότητος δὲ ταύτης ἕνεκα ὁ μακρῶν τὴν νῦν ἑλληνικὴν θὰ ἐκέρδαινε διαλεγόμενος πολὺ ἐκ τῆς γλώσσης, ὅπερ ἐν χρόνῳ μακροτέρῳ θὰ ἀπέκτα ἐν τῇ συνήθει μεθόδῳ τῶν σχολῶν ἡμῶν. Προσέτι δὲ ἡ ἔξις τοῦ ἐκφράζεσθαι ἐντελῶς κατὰ τοὺς τόνους θὰ ἀπεμάκρυνεν ἢ θὰ ἡλάττου μίαν τῶν κυρίων δυσκολιῶν τοῦ ἀλλοδαποῦ λογίου, δηλ. τὴν ὀρθὴν καί κατὰ λόγον ἐκφραγοῆν τῶν περὶ τόνων νόμων. Προστίθῃμι δ' ἔτι ὅτι ἡ ἀποδοχὴ τῆς προφορᾶς θὰ συνετέλει πολὺ καί εἰς τὴν ἀρμονίαν, διότι ἡ νῦν ἑλληνικὴ ἔχει εἰς τὸ οὖς ὡς μία τῶν μουσικωτάτων λαλουμένων γλωσσῶν. Ἄλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἀπατῶμεν ἡμᾶς αὐτοὺς διὰ τῆς ὑποθέσεως ὅτι, παραδεχόμενοι τὴν νεωτέραν προφορᾶν, ἀποκαθιστῶμεν τὴν ἀρχαίαν. Δυνάμεθα νὰ εἰμεθα βέβαιοι ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν ἀπήγγελλον τὰς φωνὰς η, ω, εἰ καὶ οἱ πάσαις κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, π. χ. ἐν λέξεσι τοιαύταις: οἶαι, ἡμέρα, ψυχὴ, εἶμαι, ποῖος. Δὲν ἐνοῶ πῶς δυνάμεθα ἀπαγγέλλοντες κατὰ τόνον νὰ παραδεχθῶμεν τὸ εἶδος τοῦτο τῆς προφορᾶς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς.

Ἡμεῖς μελετῶμεν τὴν ἀρχαίαν ἐκκρίτον ἑλληνικὴν γλώσσαν ἰσῶς μᾶλλον ἕνεκα τῶν ποιητῶν αὐτῆς ἢ τῶν πεζογράφων, βεβαίως ὅμως ἕνεκα ἀμφοτέρων ἐξίσου· ὅθεν δὲν καταλαμβάνω πῶς δυνάμεθα νὰ ἀναγινώσκωμεν τὸν Ὅμηρον καί τοὺς τραγικούς ἀνευ θυσίας τῶν μετρικῶν αὐτῶν συνθηκῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσιν ἐν τῶν κυριωτάτων αὐτῶν θελητῶν. Ἐπίσης δὲν καταλαμβάνω πῶς ἐν τῇ πεζῷ καί ἐμμέτρῳ λόγῳ θὰ ἡδυνάμεθα νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν γραμματικὴν. Τὰ τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς: αἱ κλίσεις τοῦ ὀνόματος καί τοῦ ῥήματος, πράγματι οἱ τύποι ὄλων τῶν μερῶν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνος λόγου ἀνεπτύχθησαν καί ἐζητάσθησαν τοσοῦτον, ὥστε ἀπαιτεῖται ἰδιόζουσα μελέτη παρὰ παντος μαθητοῦ τῆς ἀρχαίας γλώσσης. Ὑπάρχουσι δὲ πρὸς τοὺτοις καί τύποι τοιοῦτοι, ὡς ἐπὶ παραδείγματι τὸ ποῦ, ὅπερ ἐνίοτε μὲν εἰνακίμριον ἀναφορικόν, ἐνίοτε δὲ σύνδεσμος καί ἐνίοτε ἐπιρῆμα, ὅπερ οὐδέποτε νομιζώ, ἐξηγεῖται διὰ τῶν κανόνων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γραμματικῆς. Καί περ παραδεχόμενος λοιπὸν, ὡς εἰρηται, ὅτι ὁ διαλεγόμενος ἑλληνιστὴς ὡς νῦν, ἀποκτᾷ κέρδος διττόν, δηλ. τὴν τοῦ λεκτικοῦ πρόσκτησιν καί τὴν οἰκειότητα τῆς ὀρθῆς τῶν τόνων χρήσεως, νομιζώ ὅμως ὅτι ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ γλώσσα πρέπει νὰ διδάσκηται ὡς γλώσσά τις ἰερά καί ὡς τοιαύτη νὰ ἀναγινώσκηται, ἢ δὲ νῦν ἑλληνικὴ νὰ θεωρηται ὡς τι οὐχί πλέον ἢ ὡς διεφθαρμένη τις ἀντιπρόσωπος τῆς ἀρχαίας. Περὶ δὲ τῆς ἀξίας τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς φιλολογίας ἢ τοῦ μέλλοντος ταύτης δὲν εἶμαι ἰσῶς κριτῆς καταλληλός. Ὅτε ἐμάνθανον τὴν γλώσσαν ἐπὶ τινος ἡμέρας τοῦ 1841 πλὴν τινων συλλογῶν δημοτικῶν ἀσμάτων, ἐνίων μὲν κατ' ἀρχαία πρότυπα, ἐνίων δὲ καί νέων, οὐδεὶς Ἕλληνας κύριος ἐν Κερκύρᾳ ἡδύνατο νὰ μοι εἴπῃ περὶ κειμένου τινος πρὸς ἀνάγνωσιν πλὴν τῆς ἀγίας Γραφῆς τῆς μεταφράσεως τραγῳδιῶν τινων τοῦ Ἀλφιέρη, μιμήσεων οὐσῶν καί τούτων τῶν ἀρχαίων τραγικῶν, τῆς μεταγλωττίσεως τῆς τοῦ Γολσμιθίου (Codlsmith) ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος καί τῆς μεθερμηνεύσεως ὀλίγων κωμῳδιῶν τοῦ Γολδόνη. Ἐν τοῖς σχολίοις ὑπῆρχον βιβλιαρίά τινα, ἀλλ' ἡ πεπαιδευμένη τάξις τοῦ λαοῦ ἐνταῦθα ἀνεγίνωσκε κυρίως ἐν τῇ ἑβραϊκῇ καί γαλλικῇ γλώσσῃ. Ἐν Ἀθήναις τῷ 1842 ὑπῆρχεν ἐφημερίδων πλῆθος, ἐνίαι ὅμως αὐτῶν μοι ἐφάνησαν ὅτι ἐπεδίωκον ὑφὸς ἀρχαίον, ὅπερ θὰ ἦτο βεβαίως ὑπὲρ τὴν κατάληψιν τοῦ καθ' ἡμέραν κοινοῦ ἀναγνώστου. Ὁμολογῶ δὲ ὅτι ταῦτα πάντα ἦσαν πρὸ ἐτῶν πενήτηντα «years fifty since» ἤκουσα δὲ τοῦ καθηγητοῦ Βλακίου λέγοντος ὅτι νῦν ὑπάρχει ῥοπή πρὸς ἐπᾶνον εἰς τοὺς ἀρχαίους γραμματικούς κανόνας. Δυσκόλως δύναμαι νὰ φαντασθῶ ὅτι ἡ ἀρχαία τοῦ λόγου ἀρχιτεκτονικὴ κατασκευὴ, καλλίστη μὲν ἀλλὰ πολὺπλοκὸς οὖσα, θὰ ἀνηγειρετο πάλιν. Ἄλλὰ καί τούτου τεθέντος θὰ ἐδίσταζον ἔτι εἰς τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ τῶν τόνων νόμου ἀντὶ τοῦ νόμου τῶν μετρῶν ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν ποιητικῶν ἔργων. Τοῦτο θὰ

ἦτο εἰς τὸ οὖς μου περίπου τοσοῦτον πολέμιον, ὅσον ἡ ἀνάγνωσις τοῦ Βιργιλίου μετὰ γαλλικῆς προφορᾶς εἰμὴ τι χεῖρον.

Πρὸς ταῦτα ὁ καθηγητῆς Βλακίος ἀπάντησεν ὅτι ἡ ἀπώλεια τοῦ μηχανισμοῦ δὲν ἦτο κατ' οὐδένα τρόπον τοσοῦτον μεγάλη, ὅπως παρεστάθη· διότι ἀπὸ τοῦ χρόνου τοῦ Κοραΐ ἢ δοτικῆ πτώσεως τῶν ὀνομάτων ἐγένετο κοινῶς εὐχρηστος, ὁ δὲ κλούμενος ἰωτακισμός, ὅστις φαίνεται τοῖς πολλοῖς ὡς ἀδίκημα τι κατὰ τῆς γλώσσης ἀσυγχώρητον ἢ ἀνοικεῖός τις πλεονασμὸς τῆς λεπτῆς φωνῆς εε, ἀντισταθμίζεται διὰ τῆς συχνῆς παρουσίας τοῦ πλατέος α καὶ ο καὶ ου, τῶν δύο τελευταίων προφερομένων ὡς οο, καθόλου δὲ πάσαι αἱ καταληκτικαὶ φωναὶ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν κλίσεων ὀλίγον ἐπηρεάσθησαν ὑπὸ τοῦ μήκους τοῦ χρόνου. Ὡς πρὸς δὲ τὴν δυσκολίαν τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἀρχαίων ποιητῶν μετὰ τῶν τόνων ἢ ἀπάντησις εἶναι φανερά. Πάντες οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες τε καί Ῥωμαῖοι ὑπέθλιβον τοὺς τόνους, οὗς ἐξεφώνουν διαλεγόμενοι ὅτε συνετίθουν στίχους ἢ λόγον ἔμμετρον, τοῦτο δὲ ἦτο πράγματι ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβάσεως εἰς τὸν μουσικὸν τόνον, οὐχὶ δὲ ὅπως συμβαίνει ἐν τῇ νῦν ποιήσει, ἥτις δεσπόζεται ὑπὸ τοῦ συνήθους τόνου τοῦ διαλόγου.

Ὁ αἰδέσιμος κύριος Ἀύλης (Ayles), πρωθιερεὺς τῆς Ὀρνιγξῆς (vicar Horningsea) ἠρώτησεν ἔπειτα τὸν καθηγητὴν πῶς ἀπήγγειλε τὴν λέξιν ἀνθρωπος, ἢ δὲ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἐγένετο διὰ μίαν μόνην λέξεως, δηλ. ὡς ἐν τῇ ἀγγλικῇ λέξει «landholder» (γεωκτῆμων).

Ὁ Κ. Μουλλίγγερ (Mullinger) ἀνεμνήσθη ἐν ὀλίγοις τοῦ σπουδαίου γεγονότος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν γραμμάτων ἐν Κανταβριγίᾳ, ὅτε ὁ ἐπίσκοπος Γαρδίνερ (Gardiner) ἔθετο ὑπὸ ἀνάθεμα τὴν νέαν τότε προφορᾶν τῆς ἑλληνικῆς, ἥτις ὅμως (ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἐράσμου πρὸς κύρος μετίζον) οὐχ ἦτον ὑπερίσχυσεν.

Ὁ κύριος Καλδεκότης εἶπὼν ὅτι ὀμιλεῖ ἀντὶ τοῦ κυρίου Λουΐσιου, ἀναγκασθέντος νὰ ἀποχωρήσῃ, παρακαλεῖ τὸν καθηγητὴν νὰ ἀποδεχθῇ τὰς εὐχαριστίας τῶν παρόντων διὰ τὴν ἐνδιαφέρουσαν καί ζωηρὰν αὐτοῦ ἀνάγνωσιν. Ὁ κ. Καλδεκότης γενόμενος ἐπ' ὀλίγον χρόνον εἰς τῶν φοιτητῶν τοῦ Ἐδιμβούργου ἐχάρη ὑπερβαλόντως ἐπὶ τῇ δοθείσῃ εὐκαιρίᾳ ἐν Κανταβριγίᾳ νὰ ἀκούσῃ τοῦ ἀρχαίου (veteran) καθηγητοῦ, ὅστις κατέχει θέσιν λίαν ἐξέχουσαν ἐν ταῖς καρδίαις τῆς Σκωτικῆς νεολαίας, πράγματι δὲ πάντων τῶν γεννησίων τέκνων τῆς Σκωτίας.

Τὰ ἀνωτέρω μεθρηνησθέντα κατὰ παράκλησιν ἡμῶν ἐκ τῆς ἀγγλικῆς ὑπὸ τοῦ ἀρίστου ἐκ Λονδίνου ἐλθόντος κ. Δημητρίου Ζωμπολίδου, ὅστις ἀπερατώσας ἐνταῦθα πρὸ ἐτῶν τὰ μαθήματα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ῥιζαρίου Σχολῆς καί τὰ τῆς Φιλοσοφικῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου καί τῶν πρώτων βαθμῶν καί διπλωμάτων τῶν ἐιρημένων Σχολῶν ἀξιώθει, μετέβη εἰς Γερμανίαν, ἐνθα ἡσχολήθη εἰδικῶς περὶ τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον, ἀκρασάμενος πρὸς τὸν

σκοπὸν τοῦτον τῶν μαθημάτων τῆς Νομολογίας καί Θεολογίας ἐν Λειψία, Μονάχῳ καί Ἰδίᾳ ἐν Βερολίνῳ. Μετὰ δὲ τὸ τέλος τῶν ἐν Γερμανίᾳ μαθησῶν καί ἐξετάσεών του ἐπεθύμησε τὰ μέγιστα νὰ ἴδῃ τὴν Ἄγγλιαν· ὅθεν μετέβη εἰς Λονδίνον, ἐνθα τὸ μὲν ἰδίᾳ σκετο παρ' αὐτῶν τὴν ἀγγλικὴν γλώσσαν, φιλολογίαν καί τὰ νόμιμα αὐτῶν, φοιτῶν συνάμα εἰς τὸ τοῦ πενισταμίου Κολλέγιον καί εἰς τὴν τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου Βιβλιοθήκην Ἐλπίζομεν ὅτι αἱ γνώσεις τοῦ κ. Ζωμπολίδου θὰ χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τῶν κρατούντων ἐν Ἑλλάδι τῇ φίλῃ πατρίδι, ἣν ὑπὲρ πάντα τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου ἠγάπησε καί χάριν τῆς ὁποίας ἀρίστα προητοιμάσθη. Σύντ. Ἀπόλλωνος.

Ἡ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

(Συνέχεια καί τέλος).

Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν σκηνὴν, ἣν συντόμως περιεγράψαμεν, ἐπανευρίσκομεν τὸν κόμητα μετὰ τῆς Ἀλεξάνδρας, οὐχὶ πλέον ἐν τῷ μικροῦ κήπῳ, ὃν γνωρίζομεν, ἀλλὰ μακρὰν τοῦ ξενοδοχείου.

Ἀκούσωμεν τὴν συνομιλίαν των.

— Ἀλεξάνδρα, ἀγαπητὴ μου Ἀλεξάνδρα, μοὶ ἐνεφανίσθη ὡς ὁ ἀγαθὸς ἄγγελος τῆς ζωῆς μου, ἥτις σοὶ ἀνήκει πλέον. Ἀφύπνισας τὴν ψυχὴν μου, ἥτις ὑπνώτην ἐν ὀλεθρῷ ἀδικησῶν. Ἐπίσταυον ὅτι ἡ εὐτυχία συνίστατο ἐν τῷ θορόβῳ καί τῇ λαμπρότητι καί τὴν εὐρίσκω πλησίον σου ἐν τῇ γαλήνῃ καί τῇ ἀφανείᾳ ὑφ' ἣν προφυλάττονται αἱ ἡμέραι σου. Τὰ πάντα σοὶ ὀφείλω, ἀγαπητὴ μου. Πῶς νὰ σοὶ ἀποδώσω τὸν θησαυρὸν τοῦτον, τὸν ὅποιον μοὶ παρέχει ὁ ἔρως σου; ὀμιλεῖ μοι διὰ νὰ σὲ ἀκούω, παρετήρει με διὰ νὰ μεθυσθῶ ἐκ τῆς ἡδύτητος τοῦ βλέμματός σου.

— Παράδοξον! ἐπιθύρῃς ἢ νεανίς οὐδόλως ἀπαντῶσα εἰς τοὺς λόγους τοῦ κόμητος, καί, πολλὴ παράδοξον! Πρὸ μικροῦ ἔτι ἡ καρδία μου ἦτο ἐλευθέρη καί ἰδοὺ νῦν ἐπιμυστηριώδης αἰσθημα τὴν κρατεῖ αἰχμάλωτον!

Εἶτα παρατηροῦσα τὸν κόμητα προσέθηκε.

— Ὡ! διατί ἤλθες εἰς τὸν οἶκόν μας ἐν τῷ ὀπιῳ εἰσέλθῃν ἢ εἰρήνῃ; Οὐδέποτε θὰ σὲ ἐγνωρίζον, ἢ πτωχὴ Ἀλεξάνδρα οὐδέποτε θὰ ἐφοβαίτο διὰ τὸ μέλλον.

— Διατί νὰ ὀμιλῆς περὶ φόβου ἐάν μὲ ἀγαπᾷς; ἀφ' οὗ θὰ γείνης σύζυγός μου μετ' ὀλίγον;

— Οὐδέποτε θὰ γίνω σύζυγός σου, Ἀλέξιε! Δὲν μοὶ εἶπες ἀκόμη ποῖος εἶσαι, ἀλλὰ φανταζομαι ὅτι ἡ οἰκογένειά σου θὰ εἶνε ἀριστοκρατικὴ.

— Καί ἐάν εἶμαι υἱὸς τοῦ Αὐτοκράτορος, τί σ' ἐνδιαφέρει;

— Ἡ οἰκογένειά σου οὐδέποτε θὰ συγκατατεθῇ εἰς τοιοῦτον συνοικέσιον καί ἐάν ὑποθέσωμεν ἐπὶ στιγμὴν ὅτι συγκατανεύει σὺ ὁ ἴδιος θὰ μεταμεληθῆς βραδύτερον.

— 'Α! μὴ μοῦ ὀμίλῃς οὕτω διότι ὑβρίζεις τὸν ἔρωτά μου!

— Φύγε, 'Αλέξιε, φύγε. Ἡ ἀπουσία θὰ μὲ ἐξαλείψῃ τῆς μνήμης σου. Ἴσως σὲ λησμονήσω καὶ ἐγώ...

— Θὰ γίνῃς σύζυγός μου, 'Αλεξάνδρα, εἶμαι ὁ μνηστὴρ σου, μὴν κλαίης, ἀπεκρίθη ὁ κόμης κλίνων τὸ γόνα πρὸ αὐτῆς.

Ἡ 'Αλεξάνδρα τὸν προσέβλεπεν ἀτάραχος.

'Αφατον μειδίμα ἐπέλαμψεν διὰ μέσου τῶν δακρῶν της

IV

Ὁ κόμης μόλις ἀνήλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν του ἤκουσε κρουομένην τὴν θύραν.

— Ἐμπρός! εἶπε

Ἦτο ὁ γέρον Πέτρος.

— 'Α! σὺ εἶσαι, ἀνδρέε μου Πέτρε ἀνέκραξεν ὁ κόμης.

— Μάλιστα, συνταγματάρχου μου! ἀπήντησεν αὐτός Ὁ κόμης ἐξεπλάγη μεγαλῶς προσφωνούμενος οὕτω, ἐνόμισεν ὅτι οἱ δύο κοζάκοι τὸν ἐπρόδωσαν.

— 'Α! αὐτοὶ οἱ ἀνόητοι, οἱ ὅποιοι μὲ συνοδεύουν σοῦ εἶπον ὅτι εἶμαι...

— Κανεὶς δὲν μοῦ εἶπε τίποτε, συνταγματάρχου μου σὺς ἀνεγνώρισαι.

— Πῶς, μὲ ἀνεγνώρισαι;

— Βεβαίως, ἀφ' οὗ εἶχον τὴν τιμὴν νὰ ὑπηρετῶ ὑπὸ τὰς διαταγὰς σας ὅτε εἴσθε ἀπλοὺς ἀνθυπασπιστῆς. Παρκατηρήσατέ με καλὰ, συνταγματάρχου μου!..

— Πράγματι σὲ ἐνθυμοῦμαι τώρα. Ἀλλὰ διατὶ δὲν μοῦ ἔλεγες προτιήτερα ὅτι εἶσαι παλαιὸς μου φίλος; 'Ε! τί θέλεις; ἐκ τοῦ σοβαροῦ ὕφους σου μαντεύω ὅτι ἔχεις νὰ μοῦ εἰπῆς κατὰ τι σπουδαῖον!

— Μάλιστα, συνταγματάρχου μου, ἔχω νὰ σὺς εἰπῶ κατὰ τι παραπολὺ σπουδαῖον.

— Ἐξηγήσου καὶ ἂν δύναμαι θὰ σὲ βοηθήσω.

— Ἐχω νὰ σὺς ζητήσω μίαν χάριν συνταγματάρχου μου.

— Χάριν;

— Μάλιστα.

— Καὶ ποῖαν, γενναῖέ μου Πέτρε, λέγε, ὀμίλει.

— Λοιπὸν, συνταγματάρχου μου, παρακαλῶ νὰ ἀπέλθετε ἀμέσως ἀπὸ τὴν οἰκίαν μου!

— Ν' ἀπέλθω! καὶ διατὶ; ἠρώτησεν ὁ κόμης συσπῶν τὰς ὀφρῦς.

— Τὸ διατὶ θὰ σὺς τὸ ἐξηγήσω μετὰ τῆς εἰλικρινείας ἀρχαίου στρατιώτου.

— Λέγε, σὲ ἀκούω.

— Ἰδοῦ. Εἴσθε εὐγενῆς ὑπηρετεῖτε εἰς τὴν αὐλὴν συνειθισμένοι ὡς ἐκ τῆς τάξεως καὶ τῆς ἐξόχου κοινωνικῆς περιωπῆς σας εἰς τὰς εὐκόλους κατακτήσεις.

— Πέτρε!

— Εἶπον ὅτι εἴσθε συνειθισμένοι εἰς τὰς εὐκόλους κα-

τακτήσεις, συνειθίζω δέ, συνταγματάρχου μου, νὰ λέγω πᾶν ὅτι σκέπτομαι. Εἶδατε τὴν κόρην μου ἥτις εἶνε ὠραία καὶ ἐσκέφθητε: τὴν κόρην αὐτὴν θὰ τὴν κατακτήσω... στενοχωροῦμαι, θέλω νὰ διασκεδάσω. Εὕρισκετε ἄνθος τι ἐν τῇ ἐρήμῳ, τὸ κόπτετε, ἀναπνέετε τὸ ἀρωμά του καὶ ἀκολούθως μαραμένον τὸ ρίπτετε μακρὰν.

— Πέτρε!

— Ὡ! ἀφήσατέ με νὰ ἐξακολουθήσω, πρόκειται περὶ τῆς κόρης μου, τῆς τιμῆς μου, τοῦ πράγματός μου ἐπὶ τέλους! καὶ θὰ λησμονήσω τὴν ἀπόστασιν ἥτις μὰς χωρίζει, τὸ σέβας ὅπερ ὀφείλω πρὸς ἡμᾶς, ὅπως ὑπερασπίσω τὴν θυγατέρα μου καὶ διαφυλάξω τὴν τιμὴν της. Ἡ τιμὴ εἶναι ὁ πλοῦτος τοῦ πτωχοῦ καὶ ὁ κλέπτων αὐτὴν εἶνε ἀτιμὸς!

— 'Α! μὰ ἐπὶ τέλους!...

— Περιμένετε ἀκόμη ὀλίγον, συνταγματάρχου μου, σὺς καθικετεῦω νὰ μὲ ἀκούσετε μέχρι τέλους. Λοιπὸν, εἶδατε τὴν κόρην μου, τῇ ὀμίλησατε, καὶ ἡ δυστυχὴς ἐθέληθη ἀπρὸς τοὺς λόγους σας. Γνωρίζω ὅτι μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης τὴν ἐσεβάσθητε... καὶ τρέμω... φοβοῦμαι, σὺς ἐξορκίζω ν' ἀναχωρήσετε, διότι σήμερον δὲν φοβοῦμαι μόνον ὑμᾶς, ἀλλ' αὐτὸν τὸν ἔρωτά τῆς θυγατρὸς μου... ναί, τὸν ἔρωτά της, ὅστις εἶνε συνένοχός σας διὰ νὰ τὴν καταστρέψετε διὰ παντός. Ἀναχωρήσατε, συνταγματάρχου μου. ἀναχωρήσατε καὶ ὁ γέρον στρατιώτης θὰ σὺς εὐλογῇ ἔγκαταλείψατε τὸν οἶκόν τοῦτον χωρὶς νὰ ρίψετε βλέμμα ὀπισθὲν σας! Εἴσθε ἐξ αἵματος καθαροῦ πάσης προδοσίας: τὰ οἰκόσημα τῶν προγόνων σας εἶνε ἀμίαντα, ἐν ὀνόματι τῶν Κιῶν, τοὺς ὁποίους ὑπηρέτησα, σὺς ἐξορκίζω νὰ φεισθῆτε τῆς θυγατρὸς μου καὶ ἐμοῦ τοῦ πολειοῦ γέροντος, ἀναχωρήσατε.

Ἡ ἱκέτις τοῦ Πέτρου φωνῇ προφέροντος τὰς λέξεις ταύτης εἶχε τὸ ἐπιβλητικόν.

Ἦτο παράκλησις, ἀλλ' ἡ παράκλησις αὕτη ἦτο διαταγή.

Ὁ 'Αλέξιος ἤκουε συγκεκνημένους ὀμιλοῦντα τὸν γέροντα στρατιώτην.

— Τί ὀμιλεῖς περὶ τύψεων καὶ αἰδοῦς; ἀνέκραξεν. Καὶ ἀγαπῶ τὴν θυγατέρα σου ἀλλ' ὁ ἔρωσ, ὃν αἱ ἀρεταὶ καὶ ἡ καλλονὴ της μοὶ ἐνέπνευσαν εἶνε ἄγνός καὶ καθαρὸς ὡς αὐτῆ. Ἡ 'Αλεξάνδρα θὰ γείνη σύζυγός μου!

Ἀκτὶς χαρᾶς ἀπήστραψεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ Πέτρου.

— Ἡ κόρη μου! σύζυγός ἐνός Κιῶν! ἀνέκραξε. Ἀλλ' αἴφνης ἡ χαρὰ του μετετρέπη εἰς θλίψιν.

— Ἡ οἰκογένειά σας δὲν θὰ σὺς ἐπιτρέψῃ ποτὲ τοιοῦτον συνοικέσιον καὶ σεῖς ὁ ἴδιος θὰ μετανοήσετε εὐθὺς ὡς ἀναχωρήσατε τῆς πτωχῆς οἰκίας μας, θὰ λησμονήσατε τὴν 'Αλεξάνδραν... Καὶ σεῖς ὁ ἴδιος, συνταγματάρχου μου, ἐννοεῖτε ὅτι πρέπει νὰ φύγετε, εἴθε νὰ μὴν ἔλθω ποτε εἰς

τὴν ἀνάγκην νὰ καταρασθῶ τὴν ὄραν κατὰ τὴν ὁποῖαν εἰσῆλθετε εἰς τὴν οἰκίαν μου!

— Ἀμφιβάλλεις πρὸς τοὺς λόγους μου; ἠρώτησε ὁ 'Αλέξιος ὑπερηφάνως.

— Ὅχι, συνταγματάρχου μου, δὲν ἀμφιβάλλω, ἀπήντησεν ὁ Πέτρος, φοβοῦμαι μόνον!

— Καὶ ἐγὼ ἐλπίζω καὶ πιστεύω! προσέθηκε φωνῇ τις ὀπισθεν αὐτῶν.

Ἦτο ἡ 'Αλεξάνδρα.

— Ναί, πιστεύω, ἐξηκολούθησε προχωροῦσα, πιστεύω εἰς τοὺς ὄρκους τοῦ εὐγενοῦς κόμητος 'Αλεξίου δὲ Κιῶν: πιστεύω...

— Ὡ! εὐχαριστῶ, 'Αλεξάνδρα, εὐχαριστῶ! ἀνέκραξεν ὁ κόμης. Τὸν ὄρκον τὸν ὅποιον σοὶ ἔδωσα τὸν ἐπαναλαμβάνω ἐνταῦθα, ἐνώπιον τοῦ πατρὸς σου: ὅτιδῆποτε καὶ ἂν συμβῇ ὀρκίζομαι ὅτι θὰ γίνῃς σύζυγός μου!

Ἡ 'Αλεξάνδρα ἐρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρὸς της ὅπως κρύψῃ τὴν συγκίνησίν της. Ὁ 'Αλέξιος ἔπεσε εἰς τοὺς πόδας τῆς νεάνιδος.

Πάντες εἰσῆλθον ἐπὶ στιγμῆν.

Ὁ Πέτρος ὀμίλησε πρῶτος,

— Κύριε κόμη, εἶπε, ὀρκίσθητε ἐνώπιόν μου: ὁ Θεὸς ἐδέχθη τὸν ὄρκον σας. Ἐὰν σεῖς τὸν λησμονήσατε θὰ τὸν ἐνθυμηθῶ ἐγώ.

VII

Ὁ κόμης 'Αλέξιος ἀφ' οὗ διέμεινεν ὀλίγας ἔτι ἡμέρας ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πέτρου ἀνεχώρησε ὑποσχεθεὶς ὅτι θὰ ἐπανέλθῃ ὅπως παραλάβῃ τὴν μνηστὴν του.

Ἡ χαρὰ τῆς 'Αλεξάνδρας ἦτο ἀπερίγραπτος, ἐκ τοῦ ἔρωτός της μόνον καὶ οὐχὶ ἐξ ἄλλης αἰτίας προερχομένη. Ἐχαίρειτο μόνον διὰ τὸν ἔρωτά τοῦ 'Αλεξίου: θὰ τὸν ἡγάπα καὶ ἐὰν ἦτο πτωχὸς καὶ ταπεινός, δὲν παρέρθη ἐκ τῆς εὐγενείας καὶ τοῦ πλοῦτος του, εὖρε μόνον τὴν ψυχὴν του σύμφωνον μὲ τὴν ἰδικὴν της, ἦτο εὐτυχῆς. τὰ λοιπὰ τῆ ἦσαν ἀδιάφορα.

Ἐκάστην πρωῒαν ἐπεσκέπτετο τὸν κληρονόμῳ τὸ πρῶτον ἥδη εἶχε συνομιλήσῃ μετ' αὐτοῦ. Ἠγάπησε καὶ περιποιεῖτο ἐπὶ πλέον τὰ ἄνθη της ἀφ' οὗ ὁ 'Αλέξιος τὰ εἶδε. Καὶ τὰ ἄνθη καὶ ἡ νέα ἐφάνοντο μεταξύ των περὶ τοῦ ἀπόντος συνδιαλεγόμενα. Ἐν τούτοις μέσῳ τῆς εὐτυχίας ταύτης ἥτις δι' ἀρρήκτου ἠδονῆς ἐπλήρου τὴν ψυχὴν της. νέφος τι ἐνίστατο τὴν ἐπεσκότηζεν ἀναγκάζον αὐτὴν νὰ ψελλίσῃ μεταξύ τῶν χειλέων της.

— Καὶ ἐὰν δὲν ἐπανέλθῃ!

Ἀλλ' ἀμέσως τὸ βλέμμα της ἐξήστραπτεν, ἡ ἐλπίς καταπλήρου αὐτὴν διὰ τῶν οὐρανίων ἀκτίνων της, καὶ ἡ ταπεινὴ τοῦ κόμητος μνηστὴ, ἐψιθύριζε:

— Ὑπεσχέθη, θὰ ἐπανέλθῃ!

Καὶ ἐρίπτετο εὐδίκμων εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ γέροντος πατρὸς της, ὅστις καὶ τοὶ ἀνταποδίδων τὰ φιλήματα της

θυγατρὸς του, προσέβλεπεν ὅμως καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ τοίχου κρεμμύμενον παλαιὸν ὄπλον του.

VIII

Ὁ 'Αλέξιος ἐν ἀπάσῃ αὐτοῦ τῇ εἰλικρινείᾳ εἶπε ὅτι θὰ ἐπανήρχετο νὰ ζητήσῃ τὴν μνηστὴν του. Δὲν εἶχεν ἔτι ἀπομακρυνθῆ πολὺ καὶ ἐν τούτοις διεπλέγετο ὑπὸ τοῦ πόθου τῆς ἐπανόδου.

Ἐλαβε τὴν πρὸς τὴν πρωτεύουσαν ἀγούσαν, μὲ τὴν καρδίαν πλήρη σχεδίων ἄτινα προσεχῆς μέλλον θὰ ἐπραγματοποιεῖ.

Τὰ χεῖλη του ἐπρόφερον τὸ ὄνομά της, ἡ εἰκὼν τῆς πτωχῆς χωρικῆς, ὡς θελκτικὸν ὄραμα διεγράφετο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, συνοδεῦον αὐτὸν καὶ ἠδύνον τὴν μόνωσιν τῆς πορείας του. Ἐπίστευε ὅτι ἤκουε τὴν φωνὴν της, φωνὴν μυστηριώδη, ὡς ἐν ὄνειρῳ, ἔτεινε τὰς χεῖρας πρὸς τὸ ὄραμα τοῦτο, ὅπερ ἠφάνιζετο ὑπομεδιῶν οὐράνιον μεδίμα, ὅπως ἀφανῆ εἶτα πρὸ τοῦ ἐν ἡδείᾳ νάρκη διατελοῦντος περιηγητοῦ.

Ἡ εἰδήσις τῆς ἀφίξεώς του εἰς Πετρούπολιν παρήγαγε μεγίστην ἐντύπωσιν καθ' ὅσον πάντες τὸν ἐθεώρουν ὡς νεκρὸν ἢ ἐξώριστον. Ἀλλ' ὅταν τὸν εἶδον ἀναλαμβάνοντα τὴν περιφανῆ θέσιν του, τὴν δὲ εὐνοίαν τοῦ αὐτοκράτορος ἐπὶ πλέον καὶ πλέον αὐξανομένην κατέπαυσαν τὰ σχόλια περὶ τοῦ αἰτίου τῆς φυγῆς του καὶ τὸν ὑπεδέχθησαν μετὰ προφανῶν ἐνδείξεων χαρᾶς.

Πολλὰι καρδίαι ἤρξαντο πάλλουςαι.

Αἱ μητέρες ὑπέβλεπον μετὰ ζηλοτυπίας ἅπαντα τὰ διαβήματα τοῦ κόμητος ὀνειρευόμεναι τὴν εὐγενῆ καὶ πλουσίαν αὐτοῦ συγγένειαν καὶ ἐλπίζουσαι ὅτι ἡμέραν τινα τέλος θὰ ἀπεφάσιζε νὰ νυμφευθῇ.

Ὁ ἦρωσ τῶν πολλαπλασιαζομένων ἑορτῶν καὶ διασκεδάσεων ἦτο ὁ 'Αλέξιος, ὅστις ὅμως καὶ δὲν ἐφάνετο συμμεριζόμενος τὴν γενικὴν μέθην καθ' ὅσον ἔπαυσε πλέον νὰ εἶνε ὁ παιδρὸς ἐκεῖνος καὶ χαρίεις νεανίας. Δὲν ἦτο τεθλιμμένος, ἀλλὰ σύννοος καὶ σοβαρός. Βλέπων τις αὐτὸν οὕτω, θὰ τὸν ἐξελάμβανεν ὡς πολιτικὸν ζητοῦντα νὰ ἐξέλθῃ λαβυρινθώδους διπλωματικῆς πλεκτάνης.

Ἀπέριψεν ἀπάσας τὰς γενομένας αὐτῷ προτάσεις, αἰτινες ἐγέννησαν τὴν ἰδέαν ὅτι κατέστη που ἐρωτόληπτος κατὰ τὸ ταξειδιόν του. Ἐποῖον μυρίας ὑποθέσεις περὶ τοῦ ὀνόματος, τῆς τάξεως, τῆς εὐτυχοῦς νέας ἥτις ἠδυνήθη νὰ καθυποτάξῃ τὸν ἀντίτασον τοῦτον ὑπὸ τοὺς νόμους τοῦ ἔρωτος.

Ἐτήρει ἀπόλυτον σιγὴν ἐπὶ τῶν ἀπειθυνομένων αὐτῷ προτάσεων.

Ὑπέμενον καὶ ἀνέμενον.

Ἡ ἐπιφυλακτικότης αὕτη τοῦ κόμητος μετεβλήθη μετ' ὀλίγον εἰς κατηφῆ ἀπασχόλησιν. Τί συνέβαινεν ἐν αὐτῷ;

Ἡ περιέργεια πᾶν ὄριον ὑπερβάσα, ἐκ τῶν αἰθουῶν μετε-

δόθη και εις την αὐλήν. Ὁ κόμης κατέστη ζῶν αἰνιγμα. Ἴδου τί συνέβαινε ἐν αὐτῷ.

Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ ἀπὸ τῆς Ἀλεξάνδρας ἀποχωρισμοῦ του, ὑπὸ τὸ κράτος ἔρωτος, ὃν ἐπίστευε βαθέως ἐν τῇ καρδίᾳ του ἐρριζωμένον, ὡς νέον, δὲν ἐσκέφθη τὰς συνεπειάς, αἵτινες θὰ προήρχοντο ἐκ τῆς δοθείσης ὑποσχέσεώς του. Εἶχεν ἀνάγκην, ἂν οὐχί, τῆς συγκαταθέσεως τοῦ αὐτοκράτορος, τοῦλάχιστον τῆς ἐπιδοκιμασίας του. Ἡ παρουσία τῆς Ἀλεξάνδρας τὸν παρέφερε, ἀπασαι αἱ δυσκολαὶ ἐξωμαλύνοντο πρὸ τῆς διακρίτου ἐλπίδος του, ἡ ἐπιθυμία του δὲν διέβλεπεν ἐμπόδια· τὸ συνοικέσιον τοῦτο τῷ ἐφαινετο φυσικώτατον. Ἀλλ' ἡ παραφορὰ του ἐκείνη, ὅλον ἐκαταναζέτο ὡς ἐκ τῆς ἀπουσίας τῆς μνηστῆς του· τὸ ἀποτέλεσμα ἐξηφανίσθη μετὰ τοῦ αἰτίου.

Ἄλλὰ μετ' ὀλίγον ἤρξατο νὰ σκέπτηται ψυχρῶς τὴν θέσιν του ἀπέναντι τῆς Ἀλεξάνδρας, καὶ ἐφοβήθη! . . . .

Ναί, ἐφοβήθη διὰ τὸν ἔρωτά του. Ὅταν ἔφθασε εἰς τὴν Πετρούπολιν ἡ μόνη του σκέψις ἦτο· νὰ ριφθῆ εἰς τοὺς πόδας τοῦ αὐτοκράτορος καὶ νὰ ἐξομολογηθῆ τὸν ἔρωτά του, ἀλλ' ἐδίστασε μὴ τυχὸν προσβάλλῃ τὸν ἡγεμόνα του. Τὸ ἀνέβαλε δι' ἄλλοτε ἄλλ' αἱ ἡμέραι παρήρχοντο καὶ ὁ κόμης ἐσιώπη. Ὁ γέρον Πέτρος καὶ ἡ θυγάτηρ του μάτην ἀνέμενον παρὰ τοῦ κόμητος εἰδήσεις.

Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τοῦ πνευματός του· ἰδού τὸ αἷτιον τῆς κατηρέας καὶ θλίψεώς του ἐν τῷ μέσῳ τῶν δικασκιδάσεων. Ἡ λήθη δὲν εἰσῆλθεν εἰς τὴν καρδίαν του, ἐβασκανίζετο ὑπὸ τῶν τύψεων τῆς συνειδήσεώς του. Ἐπιθύμει τὰ πάντα νὰ λησμονήσῃ καὶ κατέστη ὁ φαιδρότερος, ὁ πνευματωδέστερος, ὁ ἀγαπητότερος μετὰ τῶν νέων εὐγενῶν τῆς αὐλῆς τοῦ Τσαρῦ, ἀλλ' ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τὰ δάκρυα ἔρρευον, τὰ δὲ χεῖλη του ἀδικαίειτως ἐφέλλιζον τὸ ὄνομα τῆς Ἀλεξάνδρας.

IX

Τὰ ἄσματα εἶχον πύση πλέον ἐν τῷ κήπῳ, ὁ χειμὼν εἶχε ἐξηπλώσῃ τὸν λευκὸν αὐτοῦ μανδύαν ἐπὶ τῶν κοιλάδων.

Ἦτο ἐσπέρα.

Ἡ Ἀλεξάνδρα μετὰ τοῦ πατρὸς τῆς ἐκάθηντο σιωπῶντες παρὰ τὴν ἐστίαν. Τρεῖς μῆνας παρήλθον καὶ οὐδεμίαν ἀπάντησιν ἔλαβον παρὰ τοῦ Ἀλεξίου. Ὁ Πέτρος ἐκαθάριζε μετὰ προσοχῆς τὸ παλαιὸν ὄπλον του. Ἡ Ἀλεξάνδρα κατηφῆς ἔστρεφε εἰς τὸν ἐλάχιστον κρότον τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν θύραν καὶ ἀνελάμβανε, μετὰ στεναγμοῦ, ὃν προσεπάθει νὰ καταπνίξῃ, τὴν συνεχῶς διακοπτομένην ἐργασίαν τῆς.

Πόσον ἦτο μεταβεβλημένη!

Δὲν ἦτο ἡ Ἀλεξάνδρα, ἦτο ἡ σκιά τῆς!

— Κλαίεις, παιδί μου, τὴν ἠρώτησεν ὁ πατὴρ τῆς, σφιγγὼν τὸ ὄπλον μετὰ τῶν χειρῶν του.

— Τὸν ἀγαπῶ! πατέρα μου, καὶ δὲν ἔρχεται, τί νὰ τοῦ συνέβῃ;

Ἀίφνης ἠκούσθη κρότος ἐξωθεν, ἡ νέα ἔδραμε πρὸς τὴν θύραν, ἦν ἀνοιξάσα ἐν σπουδῇ:

— Ἐὰν ἦτο ἐκεῖνος! ἀνέκραξεν

Ἀλλ' ἦτο ὁ ἀνεμὸς, ὅστις εἰσελθὼν ἐν τῷ δωματίῳ διεσκόρπισε μετὰ κατακλονίου θορύβου τὴν σποδὸν τῆς ἐστίας.

Ἡ θλιψὶς τῆς Ἀλεξάνδρας κατεσπάραζε τὴν ψυχὴν τοῦ γέροντος πατρὸς τῆς.

— Πήγαινε νὰ ἡσυχάσῃς παιδί μου, τῇ εἶπε, εἶνε ἀργά. Καλὴν νύκτα.

Ἡ Ἀλεξάνδρα μὴ πιστεύουσα εἰς τὴν ἐπάνοδον τοῦ κόμητος, ἠρώτησεν ἡμέραν τινα τὸν πατέρα τῆς.

— Πιστεῖτε, πατέρα μου ὅτι θὰ ἐπιστρέψῃ;

— Ὅχι, ἀπάντησε ψυχρῶς ὁ Πέτρος.

Ἡ νέα ἤρξατο ὀλολύζουσα.

— Θὰ τὸν λησμονήσῃς κόρη μου, τῇ εἶπε, θλίβων αὐτὴν ἐπὶ τοῦ στήθους σου.

— Νὰ τὸν λησμονήσω, νὰ τὸν λησμονήσω. . . . εἶνε πολὺ ἀργά!

— Πολὺ ἀργά! ἠρώτησεν ὁ Πέτρος, τιναχθεὶς ἐκ τῆς θέσεώς του, πολὺ ἀργά! . . . Τί θέλεις νὰ εἰπῆς; ἐξηγήσου. . . . δὲν τολμῶ νὰ σὲ ἐννοήσω.

Ἡ Ἀλεξάνδρα ἐγονάτισε πρὸς τοῦ πατρὸς τῆς.

— Ὡ! ἀρήσατέ με ἔδω, εἰς τοὺς πόδας σας νὰ ἀποθάνω ἐκ θλίψεως καὶ αἰσχύνης. . .

Ὁ γέρον ὤρμησε πρὸς τὸν τοῖχον καὶ ἔλαβε τὸ ὄπλον του.

— Ὡ! φονεῦσατέ με, φονεῦσατέ με, ἀνέκραξεν ἡ δυστυχῆς. . . ἠτίμασα τὸ ὄνομά σας.

Ἐσταύρωσε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς ψιθυρίζουσα τὴν προσευχὴν τῆς. . . ἴσως ἐν ὄνομα.

Ἀνέμενε τὸν θάνατον, ἀλλὰ τὸ ὄπλον ἔπεσεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ γέροντος στρατιώτου.

— Ἄ! δὲν δύναμαι νὰ φονεύσω τὴν κόρην μου καὶ ὤρμησε πρὸς αὐτήν. Ὡ! δυστυχῆς Ἀλεξάνδρα! Τὸν ἀνανδρὸν! . . . τὸν ἀτιμὸν! . . .

— Ἡ φωνὴ του ἦτο τόσῳ ἡδέϊα! ἐψιθύρισε ἡ Ἀλεξάνδρα· ἔλεγε ὅτι μὲ ἠγάπα! . . . Τοῦτο συνέβη μετὰ τὴν ὑπόσχεσιν, ἣν μᾶς ἔδωσε περὶ τῆς ἐπάνοδου του. Μὲ καθιέτευε, καὶ αἱ ἱεσάϊαι του μὲ ἔκαμνον νὰ φρικῶ, τὸ πῦρ τῶν βλεμμάτων του μὲ κατέκαιε, ἐκάστη λέξις του ἐτάρασσε τὴν ψυχὴν μου. . . Φεῦ! ἐπίστευσα εἰς τὴν ἀγιότητα τοῦ ὄρκου του, ἐπίστευσα εἰς αὐτόν. . . Ὡ! ἔδιδον τὴν ζωὴν μου διὰ τὸν Ἀλέξιον καὶ τοῦ ἔδωσα τὴν τιμὴν μου! Εἶχατε δίκαιον νὰ μὲ φονεύσητε. Εἶμαι ἀξία τῆς περιφρονήσεώς σας.

— Σιωπῆ, σιωπῆ, κόρη μου. Ἐγὼ μόνος εἶμαι ὁ αἷτιος, δὲν ἐφύλαττον καλῶς τὸν θησαυρόν μου, ἡ μήτηρ σου θὰ σὲ διεφύλαττε, ἄλλως τε ἐπίστευον εἰς τὴν εὐλικρίνειαν ἐνὸς Κιῶφ. Ἄκουσε ἐπειδὴ δὲν ἐτήρησε τὴν ὑπό-

σχέσιν του, αὔριον ἀναχωροῦμεν ὅπως τοῦ τὴν ὑπενθυμίσωμεν, καὶ ἐὰν ἀρνῆται νὰ σὲ νυμφευθῆ, δυστυχία εἰς αὐτόν! Θὰ τὸν φονεύσω!

— Θὰ τὸν φονεύσητε, πατέρα μου, θὰ τὸν φονεύσητε! Καλλίτερον νὰ φονεύσητε τὴν κόρην σας.

— Τί λέγεις δυστυχῆς κόρη μου;

— Ἄ! συγχωρήσατέ με, συγχωρήσατέ με, τὸν ἀγαπῶ.

X

Τὴν ἐπαύριον ἀμφοτέροι ἐπορεύοντο πρὸς τὴν Πετρούπολιν. Ἡ ὁδὸς ἦτο μακρὰ καὶ δύσβατος, κεκαλυμμένη ὑπὸ χιόνων, καὶ τὸ ψῦχος δριμύ.

Ὁ Πέτρος ἐνεθάρρυνε τὴν θυγατέρα του ὀμιλῶν αὐτῇ περὶ τῶν ἐλπίδων του. Ἡ Ἀλεξάνδρα πρὸς ταῦτα ἐμειδία θλιβερώς

Ἦτο πεπεισμένη ὅτι ὁ Ἀλέξιος τὴν ἐλησμονήσῃ, τὸ μόνον δὲ, ὅπερ τὴν ἐνίσχυσε ἐν τῇ ἐπιπόθῳ ταύτῃ ὁδοιπορίᾳ δὲν ἦτο ἡ ἐλπίς τῆς πρὸς αὐτὴν ἐπιστροφῆς τοῦ κόμητος ἀλλ' ἡ σκέψις ὅτι θὰ τὸν ἔβλεπεν ἄπαξ ἔτι.

Ἡμίσεια ἡμέρα ὑπελείπετο ὅπως φθάσωσιν εἰς τὴν πόλιν Πέτρου τοῦ Μεγάλου. Ἀποκαμόντες ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἐκαθέσθησαν εἰς τὸ ἄκρον ὁδοῦ τινος. Ὅτε ἠτοιμάζοντο ν' ἀναλάβωσιν τὴν πορείαν τῶν ἀμαξῶν τις διήλθε πρὸ αὐτῶν.

— Κύριοι, ἐφώνησεν ὁ Πέτρος εἰς τοὺς ἐν τῇ ἀμαξῇ καθιμένους δύο ἀνδρας, μὲ συγχωρήτε, δὲν ὑπάρχει ὀλίγη θέσις διὰ τὴν κόρην μου μέχρι τῆς Πετροπόλεως. Εἶνε κουρασμένη ἡ δυστυχῆς. ὁδοιπορεῖ πάντα ἡμέρας, δὲν ἔχει πλέον δυνάμεις. Εὐαρεστηθῆτε νὰ τῆς παραχωρήσητε ὀλίγην θέσιν, ἐγὼ θὰ ὑπάγω πεζός, θὰ μὲ ἀναμείνη εἰς τὴν πρωτεύουσάν εἰς ἣν ὀδηγῆ ἡ ὁδὸς αὐτῆ. Μολονότι ἡ ἡλικία μου εἶνε προχωρημένη, οἱ πόδες μου ὅμως ἀντέχουσιν· εἶμαι ἀπόμαχος, καὶ ὁ ἀπόμαχος εἶνε πάντοτε στρατιώτης.

Ὁ ἕτερος τῶν ἐν τῇ ἀμαξῇ ἐξαγαγὼν τὴν κεφαλὴν ἐκ τῆς θυρίδος παρετήρησε τὴν Ἀλεξάνδραν, ἥτις τὸν ἐξέπληξε διὰ τὴν ὄραϊότητά τῆς καὶ τὸν συνεκίνησε διὰ τὴν λύπην, ἥτις ἦτο ἐξωγραφισμένη ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς

— Ἀνέλθετε, δεσποινίς, τῇ εἶπε μετὰ φωνῆς συμπαθοῦς.

— Εὐχαριστῶ, κυρία, ἀπεκρίθη, εὐχαριστῶ δὲν εἶμαι κουρασμένη, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἤμην πάλιν δὲν θὰ ἐγκατέλειπον τὸν πατέρα μου.

— Ἀλλὰ, μήπως δὲν θὰ ἔλθῃ καὶ ὁ πατὴρ σας; θὰ καθῆσθαι πλησίον τοῦ ἀμαξηλάτου. Ἀνάβα ἀνδρεῖτε μου, ἐντός τεσσάρων ὥρων θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν πόλιν.

Ἀμφοτέροι ἀνῆλθον, καὶ ὁ ἡνίοχος ἐπληξε τοὺς ἵππους· ἡ ἀμαξία ἔλαβε τὴν πρὸς τὴν Πετρούπολιν ἀγούσαν.

Μετὰ τινος στιγμῆς ὁ Πέτρος ἠρώτησε τοὺς συνταξιδιώτας· του ἐὰν ἐγνώριζον τὴν κατοικίαν τοῦ συνταγματάρχου Ἀλεξίου δὲ Κιῶφ.

Ἀμφοτέροι ἐξεπλάγησαν καὶ ἠθέλησαν νὰ μάθωσι τὸ αἷτιον τῆς τοιαύτης ἐρωτήσεως.

Οὗτος, μεθ' ὅλας τὰς ἱεσάϊας τῆς θυγατρὸς του, διηγήθη πᾶν ὃ, τι γινώσκωμεν.

— Διατί δὲν ἀπευθύνεσθε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα; ἠρώτησεν ὁ εἰς.

— Ἐγὼ! νὰ παρουσιασθῶ εἰς τὴν Μεγαλειότητά του. Καὶ πῶς;

— Δὲν εἶπατε ὅτι εἰσθε ἀπόμαχος;

— Μάλιστα.

— Λέγουσιν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ δέχεται εὐμένεστατα τοὺς ἀρχαίους στρατιώτας τῆς Ῥωσσίας. Ἄλλως τε ἐγὼ δύναμαι νὰ σας παρουσιάσω.

— Πρὸς τὸν αὐτοκράτορα;

— Βεβαίως.

— Εἰσθε λοιπόν. . .

— Εἶμαι ὑπάλληλος τῶν ἀνακτόρων, κατέχω σπουδαίαν θέσιν.

— Εἰσθε ἴσως αὐλάρχης, θυρωρός, ἀνέκραξεν ὁ Πέτρος, ἀποκαλυπτόμενος μετὰ σεβασμοῦ.

— Ναί εἶμαι. . . καὶ τι, προσέθηκεν ὑπομειδιῶν ὁ ταξιδιώτης. Καὶ ἰδού πῶς θὰ παρουσιασθῆτε εἰς τὸν αὐτοκράτορα. Ἐμπιστεύομαι τὸ πολῦτιμον τοῦτο δακτύλιον εἰς τὴν θυγατέρα σας. παρουσιασθῆτε τὴν ἐσπέραν ταύτην εἰς τὰ ἀνάκτορα.

Καὶ λέγων τὰς λέξεις ταύτας ἔθεσε βαρύτιμον δακτύλιον εἰς τὸν δάκτυλον τῆς Ἀλεξάνδρας.

Μετὰ τινος ὥρας ἡ ἀμαξία ἔστη πρὸ μιᾶς τῶν πυλῶν τῆς πόλεως εἰς ἣν ἀφῆκε τὸν Πέτρον μετὰ τῆς θυγατρὸς του, καὶ ἀπεμακρόνη ταχέως τρέχουσα διὰ τῶν ὁδῶν τῆς μεγαλοπόλεως.

IX

Τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἐσπέραν, ὁ Ἀλέξιος εἰσήρχετο εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ αὐτοκράτορος προσκληθεὶς διὰ διαταγῆς τῆς αὐτοῦ Μεγαλειότητος.

— Ἄ! ἤλθατε; εἶπεν ὁ Τσαρῦ, βλέπων τὸν εὐνοούμενόν του.

— Μάλιστα Μεγαλειότατε, εἶμαι εἰς τὰς διαταγὰς σας.

— Καθῆσατε.

— Δὲν μοι εἶπατε τίποτε περὶ τοῦ τελευταίου ταξιδίου σας;

— Ἀλλὰ, Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ Ἀλέξιος ἐκπεπληγμένος ἐκ τῆς ἐρωτήσεως ταύτης τὸ ταξείδιον τοῦτο ἦτο ἀπὸ τὰ συνήθη, οὐδὲν ἀπῆντησα, ὅπερ νὰ ἐνδιαφέρῃ τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα.

— Ἄ! ἐφώνησεν ὁ αὐτοκράτωρ προσήλων ἐταστικὸν βλέμμα ἐπὶ τοῦ νέου συνταγματάρχου, ἄ! . . . ἐπίστευον. . . Μοὶ ὀμίλησαν περὶ διμήνου διαμονῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ τινος ὀνομαζομένου Πέτρου, πιστεύω.

— Μάλιστα, Μεγαλειότατε, ἀπάντησεν ὁ Ἀλέξιος πλήρης ἐκπλήξεως.

— Ὁ Πέτρος οὗτος ἔχει θυγατέραν;

— Μάλιστα, Μεγαλειότατε,
 — 'Η 'Αλεξάνδρα είνε ώραία, ώραϊοτάτη, λέγουσιν ὅτι τὴν ἀγαπᾶτε!...
 — Πῶς! ἢ Ὑμετέρη Μεγαλειότης γνωρίζει;...
 — Γνωρίζω, ὅτι τὴν ἠπατήσατε, τὴν ἠτιμάσατε, ἀφ' οὗ ὑπεσχέθητε εἰς αὐτὴν ὅτι θὰ τὴν νυμφευθῆτε.
 — Χάριν! ἐπιθύρουν ὁ 'Αλέξιος. Ἡθέλησα ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς ἀφίξεώς μου, νὰ ἔλθω νὰ ρίψω εἰς τοὺς πόδας τῆς Ὑ. Μεγαλειότητος, νὰ ἐξομολογηθῶ τὸν ἔρωτα, ὃν ἡ νέα αὐτὴ μοὶ ἐνέπνευσε διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν προτερημάτων τῆς, ἀλλὰ φοβηθεὶς τὴν ὀργὴν τῆς, ἐσιώπησα.
 — Οὕτω, καταστήσατε τὴν δῆθεν σοβαρότητά μου, συνένονον τῆς προδοσίας σας. Τοῦτο ἐφάνη εὐκολώτερον, τῆς τηρήσεως τῆς ὑποσχέσεώς σας, εἰδείχθητε ἀνανδρος, κύριε!
 Ὁ 'Αλέξιος ἀνεπήδησεν ἐκ τῆς θέσεώς του, μὲ τὸ πρόσωπον πελιδνόν, μὲ τὸ ὄμμα ἀπαστράπτον, μὲ τὴν φωνὴν ἠχηρὰν ἀπήνησεν εἰς τὸν βασιλέα μετ' ὕψους προσβεβλημένης ὑπερηφανείας, ἣν μόλις κατέστελλε τὸ πρὸς τὸν ἡγεμόνα του ὀρειλόμενον σέβας.
 — Μεγαλειότατε, ὁ χαρακτηρηθεὶς ὡς ἀνάνδρος εἶνε ἀνάξιος νὰ φέρῃ τὰ σήματα ταῦτα καὶ τὸν βαθμὸν δι' ὃν τὸν ἐκοσμήσατε! Ἴδου τὸ ζῆφος μου! Ἐὰν ἡ φωνὴ μου σὰς προξενῇ ἀποστροφὴν διατάξατε τὸν θάνατόν μου, καὶ θὰ ἀποθάνω εὐτυχῆς ἐὰν ἀπαξ μόνον ἴδω τὴν 'Αλεξάνδραν καὶ ἐξαγοράσω τὴν συγχώρησίν τῆς διὰ τοῦ αἵματός μου. Ἐὰν μοὶ χαρίσθητε τὴν ζωὴν θὰ συζήσω μετ' αὐτῆς καὶ τοῦ πατρὸς τῆς μακρὰν τοῦ πλοῦτου καὶ τῶν τιμῶν, θὰ εἶμαι ὁ ἔσχατος τῶν ὑπηκόων σας, ἀλλ' ὁ ἔσχατος τῶν ὑπηκόων σας, θὰ εἶνε ὁ εὐτυχέστερος τῶν ἀνθρώπων, διότι θὰ ἐπανορθώσῃ τὸ σφάλμα του νυμφευόμενος ἐκείνην ἣν ἠγάπησε!
 Ὁ αὐτοκράτωρ ἔκρουσε τὸν κώδωνα καὶ ὁ διαγγελεὺς εἰσελθὼν ὠμίλησε χαμηλοφώνως πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ὑποδείξας πλαγίαν τινα θύραν τῆς αὐτοκρατορικῆς αἰθούσης.
 — Ἐχει καλῶς, 'Αλέξιε, εἶπε πρὸς τὸν εὐνοούμενόν του, ὅστις ἀτάραχος ἀνέμενε τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἡγεμόνος του. Εὐχαριστοῦμαι νὰ σὲ ἀκούω οὕτω ὀμιλοῦντα. Εἶχες ἀδικον νὰ ἀμφιβάλλῃς περὶ τῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς ἐπιεικειᾶς μου. Μήπως δὲν γνωρίζω, ὅτι μόνος ὁ ἔρωσ προσεγγίζει τὰ διεστώτα; Ἐπρεπε νὰ ἀναμνησθῆς τὸν αὐτοκράτορα Πέτρον καὶ τὴν οἰνοπώλιδα Αἰκατερίνην Ἐκείνος τὴν κατέστησεν αὐτοκράτειραν, ὑμεῖς κόμησαν.
 — Ὡ! Μεγαλειότατε, ἐπιτρέψατε μοὶ νὰ ἀναχωρήσω ἀμέσως καὶ ἐντὸς δέκα ἡμερῶν θὰ ἔχω τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω τὴν μνηστὴν μου εἰς τὴν Ὑ. Μεγαλειότητα.
 — Διατί ὄχι ἀμέσως; ἠρώτησε ὁ αὐτοκράτωρ, διευθυνομένος πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ διαγγελεῖος ὑποδειχθεῖσαν θύραν.
 — Ἀλλά, Μεγαλειότατε, εἶνε ἀδύνατον!
 — Ἀδύνατον νὰ μοὶ παρουσιάσῃτε τὴν μνηστὴν σας;
 Ὁ 'Αλέξιος προσεπάθει νὰ ἐννοήσῃ.

— Ἐλθετε, δεσποινίς, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ, ὕψων τὰ παραπέτασμα, ἔλθετε!
 Ἡ 'Αλεξάνδρα ἐπροχώρησε ἀκολουθουμένη ὑπὸ τοῦ ἀνδρείου Πέτρου.
 — Κόμη, ἰδοὺ ἡ σύζυγός σου. Σοῦ δίδω τὴν θυγατέρα ἀνδρείου στρατιώτου, καὶ ὡς προῖκα πενήτηκοντα χιλιάδας ρουβλίων, θὰ ὑπογράψω δὲ καὶ ὡς μάρτυς εἰς τὸ συμβόλαιον τοῦ γάμου σου.
 — Ἄ! Μεγαλειότατε ἀνέκραξεν ὁ 'Αλέξιος εἰς τὸ ὕπαινον τῆς εὐτυχίας του εὐρισκόμενος.
 Ὁ Πέτρος ἦτο ἐκπεπληγμένος, ἐνόμιζε ὅτι ὠναιρεύετο.
 — Πῶς! ἀνέκραξεν, ὁ κύριος δὲν εἶνε ὁ αὐτάρχης, ὁ θυρωρὸς τῶν ἀνακτόρων!
 — Εἶμαι ὁ αὐτοκράτωρ Παῦλος ὁ Α', εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ γελῶν διὰ τὴν ἐκπληξίν τοῦ γέροντος στρατιώτου.
 Ἡ εὐτυχία τῆς 'Αλεξάνδρας ἦτο ἀπερίγραπτος. ὡς εὐκόλως ἐννοεῖ ὁ ἀναγνώστης. Ὁ πατὴρ ἔκλαιε καὶ ἐγάλα ταύτοχρόνως.
 — Λοιπὸν! ἀνδρεῖτε, τὸν ἠρώτησεν ὁ αὐτοκράτωρ ἐξελθὼν τὴν ὑπόσχασίν μου;
 — Ἄ! κύριε, ἄ! Μεγαλειότατε, ἄ!... δὴλα δὴ... δὲν δὲν γνωρίζω, ἐγώ... Ἀλλά, ὁ Θεός, εἶνε ἀγαθὸς καὶ ὑμεῖς μέγας μονάρχης... καὶ ζῆτω ὁ αὐτοκράτωρ, ἀνέκραξε, μὴ εὐρίσκων ἄλλας λέξεις ὅπως ἐκφράσῃ τὴν χαρὰν του.
 Καὶ τί θέλεις νὰ πράξω διὰ σέ;
 — Νὰ μοὺ δώσετε τὴν περίστασιν νὰ θυσιασθῶ ὑπὲρ Ὑμῶν.
 — Ὅχι, νῦν ἔχεις ἀνάγκην ἀναπαύσεως.
 — Λοιπὸν ἐὰν ὁ Θεός μου δώσῃ ἐγγόνους θὰ τοὺς γυνάσω ἐγώ.
 Τὴν ἐπαύριον ὑπεγράφετο τὸ συμβόλαιον, αὐθημερόν δὲ ἐν τῷ ἀνακτορικῷ ναφ, ἐτελοῦντο οἱ γάμοι τοῦ κόμητος 'Αλεξίου δὲ Κιῶφ μετὰ τῆς 'Αλεξάνδρας θυγατρὸς τοῦ γέροντος Πέτρου.
 (Κατὰ μετάρρῃσιν)

N. Θ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ.

ΟΜΟΙΟΠΑΘΗΤΙΚΗ

Ὅταν εἰσῆλθον εἰς τὸ ἐστιατόριον, αἱ τράπεζαι ὅλαι ἦσαν κατεληγμέναι. Δὲν ἔμενον παρὰ δύο θέσεις· ἡ μία πλησίον ἐνὸς δασκάλου, ὄντος βρωμεροῦ καὶ φλυαροῦ, καὶ ἡ ἄλλη πλησίον ἐνὸς ἀξιωματικοῦ τοῦ πυροβολικοῦ, νεαροῦ καὶ εὐπροσηγῆρου τὸν ὅποιον μοὶ εἶχον συστήσει πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν. Ὅχι μόνον ὑπὸ τὴν ζωηρὰν αὐταύγειαν τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτός, ἀλλὰ καὶ μὲ κλειστοὺς ὀφθαλμοὺς ἐδύνατο νὰ γίνῃ ἡ ἐκλογή. Ἀφ' οὗ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ καθῆσθαι μόνος ἢ πλησίον στενοῦ τινος φίλου, ἐπροτίμησα νὰ καθῆσθαι πλησίον τοῦ ἀξιωματικοῦ.

Μεθ' ὄλην τὴν ἀνεπίληπτον φιλοφροσύνην μεθ' ἧς μοὺ ἐμειδίασε καὶ μοὺ ἔθλιψε τὴν χεῖρα, δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ διακρίνω εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν ἀόριστον ταραχὴν καὶ τὴν ἀμηχανίαν, ὅφ' ἧς κατελήφθη ἐπὶ τῆ προσπελάσει μου. Τί ἔτρεχεν ἀρὰ γε; Διατί σήμερον νὰ τῷ ἦμαι οὕτως ὄχληρός, ἐν ᾧ ἄλλοτε ἐπροθυμοποιεῖτο πολλάκις προσκαλῶν με πλησίον του; . . . Μήπως ἦτο δυσηρεστήμενος ἐναντίον μου, διότι δὲν εἶχα δεχθῆ ποτέ;
 Ἡθέλησα νὰ δοκιμάσω καὶ ἤρχισα ἀπὸ κομπλιμέντα.
 — «Τί ἐγίνατε;» τῷ εἶπα· ἀναποκόμενῃ κανεὶς τόσας καλὰς ἐντυπώσεις ἐκ τῆς γνωριμίας σας καὶ νὰ σας βλέπῃ τόσον σπανίως! . . .
 — «Πραγματικῶς» ἀπήνησεν μὲ πολὺν δισταγμὸν «ἔχω νὰ λθῶ κάμποσες ἡμέρας» ἀλλὰ . . . μὲ κολακεύετε πολὺ μὲ τὰγαθὰ σας αἰσθήματα . . . Ἐπειτα, νὰ σας πῶ τὴν ἀλήθειαν . . .»
 Καὶ διεκόπη, ὡς ἐὰν δὲν ἤξευρε τί νὰ εἴπῃ, ἡ μετενοεῖ δι' ὅτι ἐσκέφθη. Δὲν τὸν ἐξέβιασα περισσύτερον· ἔρριψα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοῦ ὄψοκαταλόγου καὶ τὸν ἀπήλλαξα τῆς προσοχῆς μου. Ἐφάνη εὐχαριστηθεὶς ἐκ τῆς διακρίσεώς μου καὶ ἐπανελάβε τὸ φαγητόν του . . . Τοιοῦτοτρόπως ἐξηκολούθησεν ἡ συντροφιά μας. Ἡρώτα ἀνευ ὀρέξεως. Ἀπῆνησεν συγκεκριμένως, βραδέως, σχεδὸν ἀνοήτως. Ἐξαίφνης κατελήφθη ὑπὸ ἑλαφροῦ νευρικοῦ παροξυσμοῦ τὸν ἔβλεπα πῶς κατέκοπτεν ἀτάκτως τὸ μπιφτέκι του· τὰ ἔβαλε δύο-τρεῖς φορὰς μὲ τὸν ὑπὲρ τὴν, ὅλα τοῦ ἔπαιον . . . ἐκτὸς ἐμοῦ. Ἄ, ναί, πρὸς ἐμὲ ἐφέρετο μετὰ πάσης φιλοφρονησεως, ψυχρὰς, ἀλλ' ἀρκετῆς. Καὶ ὅμως ἐγὼ ἤμην ἀφεύκτως ἡ αἰτία τῆς ταραχῆς του . . . Ἀλλὰ διατί;
 Ἐλυσε σιωπὴν, ἀρκετὰ παραταθείσαν, προσβλέπων με μὲ θαμβὸν βλέμμα καὶ λέγων·
 «Ἀνέγνωσα τὸ ἄρθρον σας . . . Νὰ γίνῃ ἀξιωματικός. Μὰς τὰ λέγετε, βλέπω, ὀρθὰ κοφτὰ»
 Ἄ, αὐτὸ ἦτο! θὰ ὠργίσθη ἐναντίον μου διὰ τὸ διήγημά μου ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐμμέσως τὸν ἐνδιέφερε. Πτωχοὶ συγγραφεῖς εἰς πόσα κακὰ εἰμεθα ἐκτεθειμένοι!
 «Δὲν σας ἤρεσε;
 — Μοῦ ἤρεσεν· ἀλλὰ νομίζω ὅτι εἰσθε πολὺ ὑπερβολικός· ἡ πλειονοψηφία τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀξιωματικούς, ὅπως περιγράφετε τὸν ἰδικόν σας.
 — Ὑποθέτω ὅτι πλανᾶσθε. Σεῖς ἀπὸ τὰς ἐξαιρέσεις σχηματίζετε κανόνα.
 — Πιθανὸν νὰ ἔχετε καὶ δίκαιον. Ὅπως δὴποτε ὁ τύπος σας εἶνε καλός· ἐκάματε δὲ πολὺ καλὰ νὰ δώσετε ἕνα κτύπημα εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀνάξιους, ποὺ νομίζουν ὅτι γίνονται ἀξιωματικοί, ἅμα φορέσουν τὸ στέμμα καὶ κρεμάσουν τὸ σπαθί Σας συγχάριμα!»
 Δὲν ἦτο λοιπὸν αὐτὴ ἡ αἰτία τῆς δυσαρρεσκείας του!
 Ὡμίλει μετὰ τοιοῦτου κόμπου, ὥστε δὲν ἐπετρέπετο νὰ υποθέσῃ κανεὶς ὅτι δὲν κατέτασσε καὶ τὸν ἑαυτὸν του με-

ταξὺ τῶν ἐξαιρέσεων . . . Καὶ ὅμως πόσον τὸν ἐπλάνα ὁ ἐγωισμός . . . Τὸν ἔβλεπα σιωπηλὸν καὶ κύπτοντα ἐπὶ τοῦ πινακίου του. Ἡ φυσιογνωμία του ἦτο γυναικώδης· τὸ δέρμα του ἀβρόν· ἡ κόμη του καὶ ὁ ἀδρὸς μύσταξ μεμυρωμένος· ἡ ἐνδυμασία σου κομψὴ καὶ στενὴ . . . Ἐτρωγε μπιφτέκι καὶ διέτασσε πέρδικα· μυρία τὸν περιστοιχίζον καρκεύματα καὶ ὀρεκτικά . . . Παρέκειτο μίαν φιάλη πόρτερ . . . ἀφεύκτως δὲ θὰ ἐκομίζετο καὶ ἐν ποτήριον οἴνου τῆς Κύπρου μὲ τὸ γλύκισμα ἢ τὰς ὀπώρας. Δείπνον ἀληθῶς στρατιωτικόν . . . δι' ἀνθρωπὸν δηλαδὴ κατασπαθίζοντα τὰ πεζοδρόμια τῆς ὁδοῦ Σταδίου, δεκατίζοντα τὰ σαβαρὲν τῶν Ζαχαροπλαστείων, ἀσχολούμενον εἰς ἐρωτικὰς κατακτήσεις, καὶ προεξοφλοῦντα τὸν Μάρτιον τὴν ἀπόδειξιν τοῦ Μαΐου . . .

Φαντασθῆτε τύφλωσις, νὰ μὴ μ' ἐχθαίρῃ διὰ τὸ διήγημά μου ἐκεῖνο! Ἄλλο ἦτο τὸ αἴτιον τῆς δυσαρρεσκείας του καὶ τῆς ταραχῆς του. Ἀλλὰ τί λοιπὸν;

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσῆλθεν εἰς φίλος μου, τὸν ὅποιον, πρὸς μικρὸν ἀντιπερισπασμόν, ἐκάλεσα πλησίον μου. Καὶ παρίστατο ἡδὲ δεύτερος μάρτυς τῆς ἀμηχανίας τοῦ ἀξιωματικοῦ, ὅλοεν αὐξούσης. Τί ἔτρεχε, μήπως τὰ εἶχε καὶ μὲ τὸν φίλον μου; Ἐναντίον παντὸς ἐνδεχομένου, ἀπέφυγα νὰ τοῦ τον συστήσω. Ἡ προφύλαξίς μου δὲν ἠμπόδισε τὴν ἐπίτασιν τοῦ νευρικοῦ του ἐρεθισμοῦ Ὁ ἀξιωματικός τὰ ἔβαλε τόρα μὲ τὸν δάσκαλον, ὁ ὅποιος ἐκάθητο ἀπέναντί του.

«Καλὲ ἰδὲς μοῦτρο! Τί ἀγριάνθρωπος» ἔλεγε «καὶ μὰ μοι μοῦρα! οὔτε στιγμὴ δὲν παύει... Δίκη εἶχε ὁ καυμένος ὁ Ὀρφανίδης: Δασκάλους δὲ ἀποκαλῶ . . .»

Καὶ ἔλεγε, καὶ εἶπε καὶ ἐσιώπησε πάλιν. Ἐλαβα καὶ ἐγὼ τὴν ἀπόφασιν νὰ μὴν ἀνοιξῶ πλέον τὸ στόμα μου. Τὸ δεῖπνον ἐξηκολούθησεν ἐν σιωπῇ. Τί δυσαρρεσκεία. Θεέ μου! Πρῶτην φορὰν ἔβλεπον παρ' ἀνθρώπου, συσταθέντος μοι πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν τοιαύτην συμπεριφορὰν. Ἡ φιλαυτία μου ἐπληγόνετο . . .

Ὁ ἀξιωματικός ἐπέρανε ἐπὶ τέλους τὸ δεῖπνόν του. Ἐκραξεν τὸν ὑπὲρ τὴν καὶ ἐζήτησε τὸν λογαριασμόν. Τὸ ἀθροισμα ἀνῆλθεν εἰς 4 καὶ 25—εἰς ἐστιατόριον ὅπου τρώγει κανεὶς μόνον μὲ 2 δραχμάς . . .

Ὁ ἀξιωματικός ἠγέρθη καὶ ἔλαβε τὸν πλόν του, χωρὶς νὰ πληρώσῃ. Ἐν τῷ μεταξύ μ' ἔβλεπε διὰ παραδόξου τινὸς βλέμματος, λέγων συγχρόνως ὅτι κατὰ τὰ καθήκοντα ὁ ὑπὲρ τῆς . . . 4 καὶ 25. Ἀκοῦς ἐκεῖ! Καὶ ἐκινήθη νὰ φύγῃ.

Ἐγὼ τὸν παρηκολούθουν διὰ τοῦ βλέμματος, διὰ νὰ νῆταποκριθῶ εἰς τὸ ἀναμενόμενον καληνύκτα του. Αὐτὸ φαίνεται ὅτι τὸν δυσηρέσται . . . Ἀλλὰ ποῦ νὰ τὸ ἐννοήσω! Ἐχασεν ἐπὶ τέλους τὴν ὑπομονὴν ὁ ταλαίπωρος, ἠψήφησε τὸ βλέμμα μου, ἐστράφη πρὸς τὸν ὑπὲρ τὴν καὶ τῷ εἶπε: «Σημείωσέ μου τα!»

Ὅταν εὐθὺς ἀμέσως ἐπρόφερε τὸ καληνύκτα του, εἶχε γίνεαι καταπύρφρος.

Αὐτὸ λοιπὸν ἦτο ὄλο τὸ μυστήριον! Ἦθελε νὰ φάγη βερεσὲ ὁ ἄνθρωπος καὶ μὲ τὴν παρουσίαν μου τοῦ ἐτάραξα τοὺς κύκλους. Ἀκοῦς ἐκεῖ! αὐτός, ἓνας ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ, νὰ φανῆ ἐμπρὸς μου ὅτι τρώγει βερεσὲ εἰς τὰ ξενοδοχεῖα! Ἡ σκέψις αὕτη τὸν ἐβασάνιζε φοβερά, κατέστησε δὲ δυστυχὲς τὸ δεῖπνον καὶ ἐκείνου καὶ ἐμοῦ, ὄχι ὀλιγώτερον...

«Ὅλα αὐτὰ ποῦ ἔφαγε ἀπόψε, φαρμάκι θὰ γίνουιν μέσσα του.—εἶπα πρὸς τὸν μείναντα φίλον μου, ὁ ὅποτος τὰ εἶδε καὶ τὰ ἐνόησεν ὄλα.—«Ἐεῦρεις τί εἶνε νὰ δεῖπνας μὲ τόσῃ ἐνόχλησιν;... Ἄλλη μὲν φορὰ νὰ του συμβῆ, εἰμπορεῖ νὰ πάθῃ κανεὶς ἀπὸ χρονία δυσπεψία. Ἡ ἰατρικὴ ἔκαμε, βλέπεις, μεγάλας προόδους* ὅπως ὀρίζει τὸ ποσὸν τοῦ ἀλατος, ὀρίζει καὶ τὸ ποσὸν τῆς χαρᾶς, τὸ ὅποτον πρέπει νάρτύη τὸ κάθε φαγητόν, διὰ νὰ μεταβληθῆ εἰς καλὸν αἷμα... Ἡ φιλανθρωπία μου ὑπαγορεύει νὰ λάβω τὰ μέτρα μου, τὰ ὅποια θὰ ζητήσω ἐκ τῆς ὁμοιοπαθητικῆς. Εἰς τὸ ἐξῆς, ἅμα βλέπω κοντὰ μου εἰς τὸ τραπέζι ἀξιωματικόν, καὶ θέλω νὰ τον ἐμψυχώσω, ὁ πρῶτος μου λόγος θὰ ἦνε:—Πεντάρα δὲν ἔχω, καὶ μὲνε! τὸ πιστεύεις πῶς θὰ φάγω σήμερα βερεσὲ;»

Ἐν Ἀθήναις 17 Ἰουνίου 1890

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Δ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Σ. Δ. «Ἀπόλλωνος». Λίαν εὐχαρίστως δημοσιεύομεν τὸ πρῶτον ἐν ταῖς στήλαις τοῦ «Ἀπόλλωνος» τὸ ἀνωτέρω διηγημάτιον τοῦ εὐδοκίμου καλάμου τοῦ γνωστοῦ ἐν τῷ παρ' ἡμῖν κόσμῳ τῶν γραμμάτων κ. Ξενοπούλου, ὅστις τοσαύτας ἐπεδείξατο προόδους εἰς τὴν διηγηματογραφίαν, ἥτις παρ' ἡμῖν εἶνε τόσον πενιχρά. Ἐκφράζουσα τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς ἡ Διεύθυνσις τοῦ «Ἀπόλλωνος» τῷ κ. Ξενοπούλῳ, ἔχει δι' ἐλπίδος ὅτι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θέλει κοσμεῖ τὰς στήλας του διὰ τῶν ἐπιχαρίτων προϊόντων τῆς δοκιμοτάτης αὐτοῦ γραφίδος.

Ἡ Διεύθυνσις

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

Ἐν τινι σιδηροδρομικῇ ἀμάξῃ στρατιώτης τις καπνίζων ἀδιαλείπτως παρατηρήθη ὑπὸ Κυρίας τινὸς ὅτι τὴν ἠνόχλη.

—Καὶ πῶς Κυρία μου δὲν καπνίζουιν εἰς τὸ τάγμα σας;

—Εἰς τὸ τάγμα μου δυνατὸν νὰ καπνίζουιν Κύριέ μου, ἀλλὰ εἰς τὴν συντροφίαν μου οὐδέποτε.

Ὁ Κύριος Α. μόλις εἰσελθὼν ἐν τινι ἐστιατορίῳ, πρὶν ἔτι καταλάβει καθίσμα, λέγει εἰς τὸν ὑπρέτην, «ἐκ τῶν προτέρων λάβε τὸ δῶρον σου, ἀλλὰ σὲ παρακαλῶ πολὺ νὰ μου συστήσης τὸ καλλίτερον φαγητόν, ἐν ὅλῃ τῇ εἰλικρινείᾳ.

—Ὁ ὑπρέτης (χαμηλῇ τῇ φωνῇ) Σὰς συνιστῶ νὰ ὑπάγητε εἰς ἄλλο ξενοδοχεῖον.

Εἰς τὴν Ἰταλίαν*

Ὅταν ὁ ἔνθους Βάρδος Σου, ὠραία Ἰταλία,
τὴν ἀτολμόν Σου καλλονὴν ἀπὸ ψυχῆς ἐθήνηαι,
καὶ κατηρᾶτο τῶν σκληρῶν τυράννων Σου τὰ σμήνη,
οἵτινες σὲ συνέπνιγον ἐν τῇ στυγῇ δουλείᾳ.

*Ἴσως εὐσίμων χρησὸν ἢ πάτριος Πυθία
τῷ ἐψιθύριζ' εἰς τὸ οὖς, ὅτι ποτε θὰ γίνῃ
Ἡ ἀσθενῆς Κυθήρεια Ἀρχίης Ἀθήνη,
καὶ ὅτι πάλιν θάναστῇ ἢ νύμφῃ τοῦ Ἀδρία.

καὶ ἤδη πλέουσι παντοῦ οἱ κραταιοὶ Σου στόλοι,
καὶ κλίνουσιν ὑπόδουλοι τῆς Ἀφρικῆς αἱ χῶραι,
Ἐν ᾧ σὲ χαιρετίζουσιν ἀμφότεροι οἱ πόλοι

Εἶσαι ὠραία κ' ἰσχυρά, τὴν γῆν πλὴν τῶν Πλατῶνων,
Ἐνθα πλανῶνται αἱ σεμναὶ τῆς Μνημοσύνης κόραι,
τὸ πνεῦμα καὶ ἡ γλῶσσά Σου τὴν συχνοῦσαι μόνον.

Γ. Κ. ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ

ΣΤΙΓΜΑΙ

Λέξεις... Λέξεις (Σαίξπηρ).

Σκυφτὸς ἀπ' τὴν ἀπελπισιὰ μὲ σταυρωμένα χέρια
Μὲς στὰ βαθεῖα μεσάνυχτα ἐρώτησα τ' ἀστέρια,
Ἄν εἶν' ἀλήθεια πῶς θαρβῇ κ' ἄν ἔρχεται γὰρ μένα,
καὶ ὄλα μοῦπαν: ἔρχεται ἢ ἀγάπη σου ἀπ' τὰ ξένα.

τῇ χαραυγοῦλα ὕστερα τὴν ρώτησα κ' ἐκείνη,
Ποῦ στὴν καρδίᾳ μου βάλασμα μὲ τῇ δροσίᾳ τῆς χύνει,
καὶ δρὸ πουλιά τῆς μοῦ εἶπανε μὲ μιᾶς ζευγαρωμένα:
Ἄ! μὴ λυπᾶσαι κ' ἔρχεται ἢ ἀγάπη σου ἀπ' τὰ ξένα.

Σὰν τὸν τρελλὸ κατέβηκα στὸ περιγάλι κάτου
καὶ μὲ λαχτᾶρα ἐρώτησα τὰ μαῦρα κύματά του,
Ἄν εἶν' ἀλήθεια πῶς θαρβῇ τὸ ζηλευτό μου ταῖρι
καὶ μοῦ εἶπανε: κ α ρ τ ε ρ ε ἰ!

Ἄλλοίμονο ποῦ καρτερεῖ κ' ἀγάπη ἀπαντέχει
καίροι τοῦ φαίνοντ' ἢ στιγμῆς κ' ἢ ἡμέρας χίλιοι χρόνοι.
Ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὸν βλέπετε σὰν τὸν τρελλὸ νὰ τρέχῃ
καὶ σ' ὅποιο ἴσκιον ποῦ θωρεῖ τὸ χέρι του ν' ἀπλόνη.

Περνοῦν ἢ μέραις κ' ἢ νυχταίς σὰν σύνεφα ἔμπροστά του
καὶ ὄλοένα καρτερεῖ κ' ὄλημερίς ἐλπίζει.
Αἰώνια φηγκράζεται μὲ ὄλη τὴν καρδίᾳ του
Ν' ἀκούσῃ πλῶρη καραβιοῦ τῇ θάλασσα νὰ σχίξῃ.
Ἰουνίῳ 1890

Ἀπὸ τοῦ βράχου τῆς Φρεαττύος.

* Τὸ ὠραῖον τοῦτο σονέτον τῆς εὐφραντάστου μουσῆς τοῦ κ. Γ. Στρατήγη ἀπηγγέθη ὑπὸ μαθητρίας τῆς ἐν Πειραιεὶ ἰταλικῆς σχολῆς κατὰ τὰς ἐξετάσεις αὐτῆς ἐνώπιον πολλῶν, τοῦ κ. Προξένου τῆς Ἰταλίας καὶ τοῦ ἀνταποκριτοῦ τῆς σπουδαιᾶς ἰταλικῆς ἐφημερίδος *Diritto*, εἰς ἣν καὶ διεβιβάσθη πρὸς δημοσίευσιν κατ' ἐπιτυχῇ ἰταλικῇ ἔμμετρον μετάφρασιν.